LANDSKABSANALYSE. LOLLAND KOMMUNE 2013

NORDVESTLOLLANDS KYSTLANDSKAB

KARAKTEROMRÅDE 12

Analyse
Vurdering
Strategi og anbefalinger

LANDSKABSKARAKTER 3
BELIGGENHED OG AFGRÆNSNING 6
ANALYSE AF NATURGRUNDLAG 8
- Geologi
- Jordtype
- Terræn
- Vand

ANALYSE AF KULTURGRUNDLAG 12
- Bevoksnings- og bebyggelsesstruktur
- Landbrug
- Natur
- Kulturarv
- Tekniske anlæg
- Turisme og rekreation

ANALYSE AF RUMLIGE OG VISUELLE FORHOLD 24
- Karaktergivende landskabselementer
- Påvirkning fra tekniske anlæg mv.
- Visuelle relationer til naboområder

ANALYSE AF NØGLEFUNKTIONER mv. 28
- Nøglefunktioner
- Udviklingstendenser og planlagte ændringer

VURDERING AF KARAKTERSTYRKE 30
- Særlig karakteristisk
- Karakteristisk
- Karaktersvagt
- Kontrasterende

VURDERING AF TILSTAND 32
- God tilstand
- Middel tilstand
- Ringe tilstand

VURDERING AF OPLEVELSESMULIGHEDER 34
- Oplevelsesrige landskaber
- Delområder

VURDERING AF SÅRBARHED 40
- Særligt sårbare områder
- Sårbare områder

STRATEGISKE MÅL OG ANBEFALINGER 44
- Strategiske mål for områdets planlægning
- Stor landskabelig betydning. Behov for beskyttelse
- Middel landskabelig betydning. Behov for vedligeholdelse/forbedring
- Lille landskabelig betydning. Mulighed for at ændre og udvikle

KARAKTEROMRÅDE 12
NORDVESTLOLLANDS KYSTLANDSKAB

Foto 1. På Nordvestlolland er kystlandskabet bl.a. kendetegnet af små og mellemstore havne.

LANDSKABSKARAKTER

Sammenfatning af landskabskarakteren med oplysninger om de karaktergivende natur- og kulturbetingede landskabselementer og rumlige visuelle forhold. Desuden beskrives oplevelsesrige delområder og enkeltelementer, evt. tekniske anlægs dominans og de forhold, der betinger karakterområdeafgrænsningen.

Havet er nærværende og fra store dele af området kan havet ses, idet terrænet varierer og er jævnt faldende mod kysten. Gennem karakterområdets mange mere eller mindre tydelige smeltevandsdale fører smalle åer ud i vige og nor. Langs kysten ses små og mindre havne med kystrelaterede bysamfund. Tårs og Kragenæs udgør de største havne. Landsbyer og herregårde ligger trukket tilbage fra kysten, mens mange tidligere husmandskolonier og smågårde enten ligger langs kysten eller ådale. Mange veje ender ved havet. Kysterne har smalle strande, som enten er tilgroede eller med strandenge og på enkelte strækninger ses sandstrande. Frugtplantager er et karaktertræk for hele området. De centrale områder fremstår åbent, mens den nordlige del fremstår med meget bevoksning og større skovområder. Hovedparten af dyrkningslandet er et udskiftnings- og herregårdslandskab under intensiv drift med middelstore markfelter. Landsbyen Sandby udgør den største by. Ud for kysten og i de kystnære egne ses en stor koncentration af vindmølleparker og –grupper. Koncentrationen aftager med afstanden til kysten.

LANDSKABSKARAKTERMETODEN – KORT FORTALT
Landskabskaraktermetoden afdækker landskabernes karakteristika og særlige oplevelsesmuligheder, tillige med deres tilstand og sårbarhed over for ændringer. Landskabskarakteranalysen kan bl.a. anvendes til at identificere, kortlægge og vurdere, hvad der har lille betydning, hvad der har betydning og hvad der har stor betydning eller ligefrem er unikt for Lolland Kommunes landskab.

Metoden genererer et væsentligt sektorinput til kommuneplanlægningen og den efterfølgende forvaltning af de landskabelige interesser. I kommuneplanlægningen kan metodens resultater lægges til grund for planlægning af landskabet og fungere som input til øvrige temaer bl.a. skovrejsning, nye veje, tekniske anlæg og friluftsplanlægning. Metoden kan være med til at sikre, at hensynet til de landskabelige interesser indgår som en del af grundlaget for sagsbehandlingen i det åbne land f.eks. i forbindelse med byudvikling, lokalplaner, landzonetilladelser, forvaltningsplaner, VVM m.m.

Beliggenhed og afgrænsning - Nordvestlollands kystlandskab
Topografisk kort 1:100.000 fra 1990

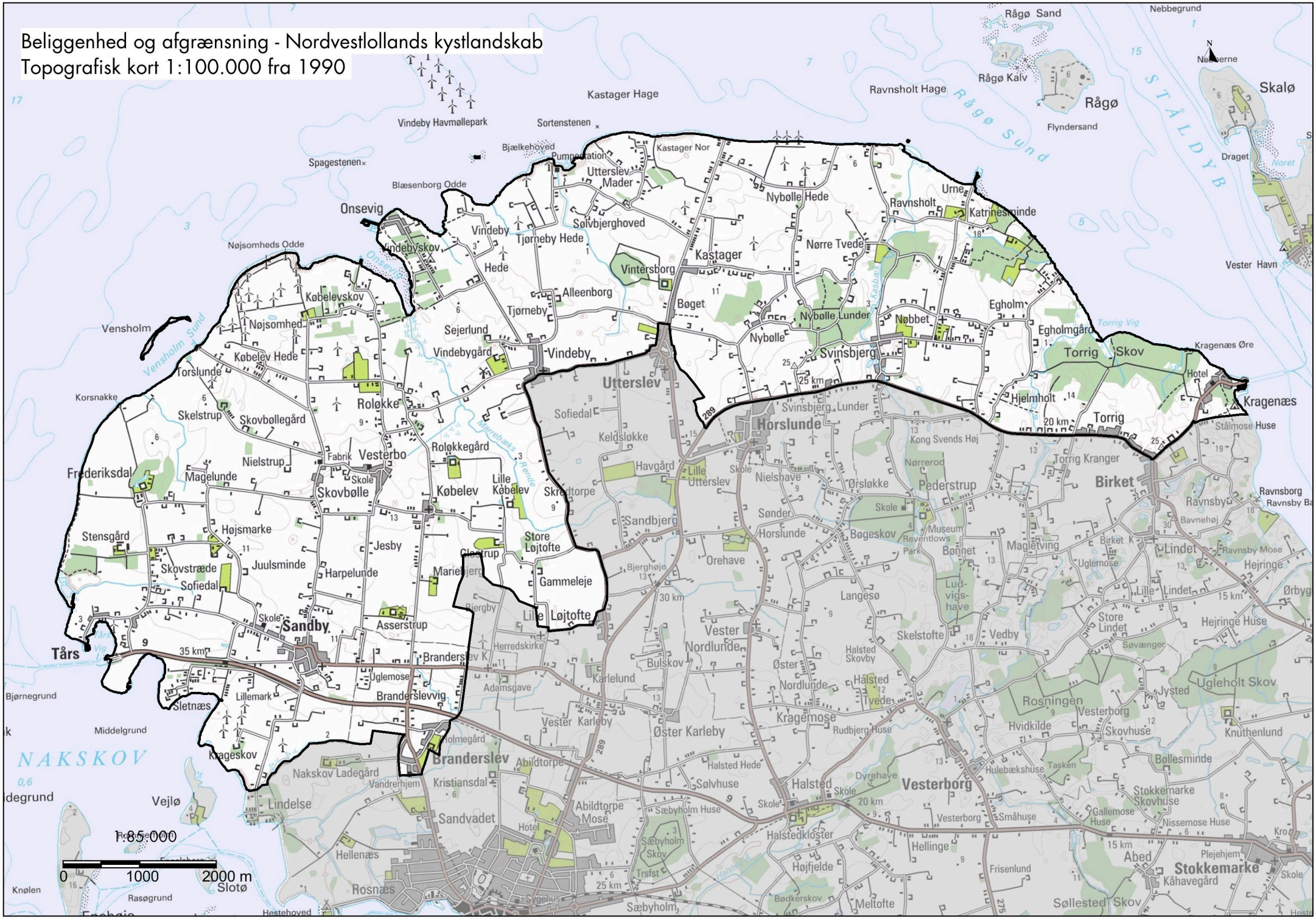

BELIGGENHED OG AFGRÆNSNING

Karakterområdets geografiske placering i forhold til omkringliggende landskabskarakterområder.

Karakterområdet ligger på Nordvestlolland og består af et varieret kystlandskab med et jævnt faldende terræn ud mod Nakskov Fjord, Langelandsbælt og Smålandsfarvandet, der klart afgrænser mod vest og nord. Mod øst går karakterområdet mindre tydeligt over i et højtliggende plateauagtigt agerlandskab, der bl.a. adskiller sig ved at rumme få ådale, mange kirker og store trafikerede veje. Området afgrænses her af småveje, hegn mv. Nord for Horslunde og Birket udgør landevejen, Nakskovvej, den nordlige afgrænsning. Mod syd afgrænser Fladsø Rende og den sydlige grænse af Branderslev, mod det inddæmmede areal omkring Nakskov.

Se kort der viser karakterområdets afgrænsning.

Foto 2 og 3. Tv: Karakterområdets nordøstligste del omkring Kragenæs. Her afgrænser Smålandsfarvandet. Th: Karakterområdes vestlige kyst er smal og flere steder under tilgroning. Her afgrænser Langelandsbælt.

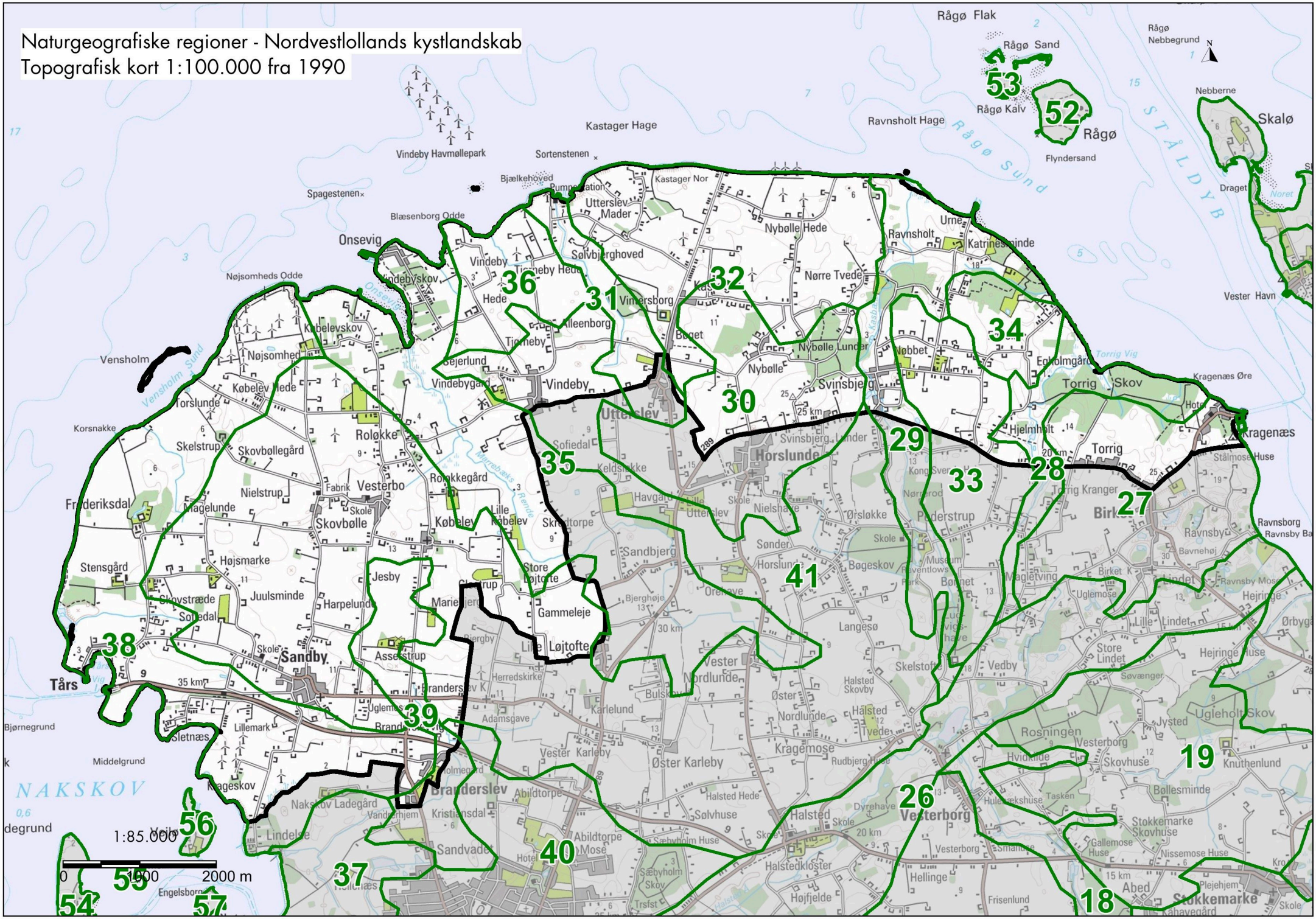
Naturgeografiske regioner - Nordvestlollands kystlandskab
Topografisk kort 1:100.000 fra 1990
1:85.000
0
1000
2000 m
53
52
36
31
32
34
30
29
33
28
27
35
41
38
39
26
19
40
37
56
55
54
57
18
Rågø Flak
Rågø Sand
Rågø Kalv
Rågø
Rågø Sund
Ravnsholt Hage
Kastager Hage
Vindeby Havmøllepark
Onsevig
Vensholm
Utterslev
Horslunde
Vindeby
Svinsbjerg
Torrig
Kragenæs
Skalø
Vester Havn
Sandby
Tårs
Branderslev
Vesterborg
Øster Karleby
Vester Karleby
Halsted
Abed
Stokkemarke
NAKSKOV

ANALYSE AF NATURGRUNDLAG

Landskabet analyseres ved hjælp af forskellige typer kort og en beskrivelse af geologi, jordtype, terræn og vand, der giver et billede af de sammenhænge, der naturgeografisk binder landskabet sammen.

Området omfatter de naturgeografiske regioner nr. 28, 29, 31, 35 og 39, som er smeltevandsdale, nr. 41, 32, 33, 36 og 38, som er bundmoræne, og endelig nr. 30 og 34, der er randmoræne.

Geologi

Det der adskiller dette karakterområde geologisk fra andre i kommunen er det fremtrædende kystlandskab men også antallet af smeltevandsdale. Geologisk set består hovedparten af landskabet af et skiftevis ensartet plateauagtig bundmoræneland og partier af varierede smeltevandsdale samt enkelte partier af udjævnet randmoræne.

I området findes følgende fem smeltevandsdale; Torrig, Pederstrup-Urne, Utterslev, Onsevig-sandbjerg samt Købelev-Branderslev. Områderne nord og vest for Horslunde samt omkring Egholm, der ligger vest for Torrig Skov, består af randmoræne. De mest højtliggende dele af Købeløv-området består sandsynligvis af en stærkt nederoderet randmoræne, så landskabet mere har karakter af bundmoræne.

Kystens naturgeografi er kendetegnet af smalle strande og den dominerende vandflade.

Jordtype

Hovedparten af karakterområdet består af moræneler.

Langs vandløb og i lavninger dominerer ferskvandsdannelser, der består af lommer af postglacialt ferskvandstørv, -ferskvandsler og -ferskvandssand. Langs kysten og i de mindre inddæmmede områder dominerer jordarterne saltvandsler, saltvandssand, og saltvandsgytje.

Terræn

Kystlandskabet er jævnt faldene mod havet i et ca. 1,5 km bredt bælte, hvilket gør det muligt at have visuel kontakt til havet fra baglandet. De højeste dele af området ligger omkring 7 m.o.h., men langt størstedelen ligger imellem kote 5 og 0 m.o.h.

De centrale og sydlige dele af området har karakter af et jævnt ensartet svagt bølget plateau, der hælder svagt mod vestnordvest. Dette moræneplateau ligger i kote 5-15 m.o.h. og gennemskæres flere steder af smeltevandsdale. Randmorænelandskabet i sammenhæng med smeltevandsdalene i de nordligste dele udgør et mere eller mindre storbakket landskab. Smeltevandsdalene fremtræder imidlertid ikke markante i terrænet, som det kendes fra andre egne i Danmark, men har dog synlige dalforløb, der afgrænses af marker, og nærmest kysten ses bredere dalforløb. Områdets største dal er den sydøst-nordvest vendte Onsevig smeltevandsdal, der løber fra omkring kote 10 m.o.h. til kote 0. I bunden af smeltevandsdalen ligger Marrebæksrende, der fører vandet fra søer og enge i området ud til Onsevig og videre ud i Langelandsbæltet. Områdets mest markante smeltevandsdale er Pederstrup-Urne og Torrig smeltevandsdal, som har sammenhæng med Halsted tunneldal. De to smeltevandsdale løber fra syd mod nord, og går fra omkring kote 10 m.o.h. til kote 0, ved kysten dog helt ned i kote -1. I bunden af smeltevandsdalen ligger Kasbæk og Egholm bæk, der føre vandet fra søer og moseområder i den sydlige del af området ud til Smålandsfarvandet.

Horslunde- og Egholm-området er et storbakket randmorænelandskab. Svinsbjerg nordøst for Horslunde udgør med sine 25 m.o.h. det naturligt højeste punkt på Lolland.

Vand

Karakterområdet afgrænses af Langelandsbælt og Smålandsfarvandet, der er afgrænsede indre farvande. Bølgernes påvirkning af udligningskysten er moderat. Mod syd afgrænser Nakskov Fjord, som er et beskyttet indre farvand, dele af området.

Alle smeltevandsdalene har kortere eller mindre strækninger af ferske smalle åløb. Mest markant er udløbet af Marrebæks Rende, som løber ud i den brede Onsevig.

Foto 4. Omkring Nybølle Hede i karakterområdets nordligste del ses sandstrand.

Foto 5 og 6. Smeltevandsdale er fladbundede 0,5-3 km brede erosionsdale dannet ved en smeltevandsflods erosion i et morænelandskab foran en gletsjer. Tv: Smeltevandsdale ved Onsevig. Th: Smeltevandsdal-området i den nordøstlige del af karakterområdet.

Foto 7. Nord for landsbyen Vesterbo består landskabet af bundmoræne, der er den geologiske betegnelse for en landskabstype bestående af aflejringer af gletsjere (isbræer). Bundmorænelandskaber er svagt bakkede eller har fladekarakter.

Foto 8. Området omkring Nybølle Lunde ligger højt i et randmorænelandskab. Randmorænen består af en aflang høj bakke, som er dannet langs en gletsjers (isbræs) rand. En randmoræne dannes enten ved at en fremadrykkende gletsjer sammenskubber de sedimenter, der ligger foran randen, eller ved at frismeltet materiale glider ned ad den hældende gletsjertunge. Når et gletsjerfremstød ophører efterlades en voldformet randmoræne foran den vigende isrand.

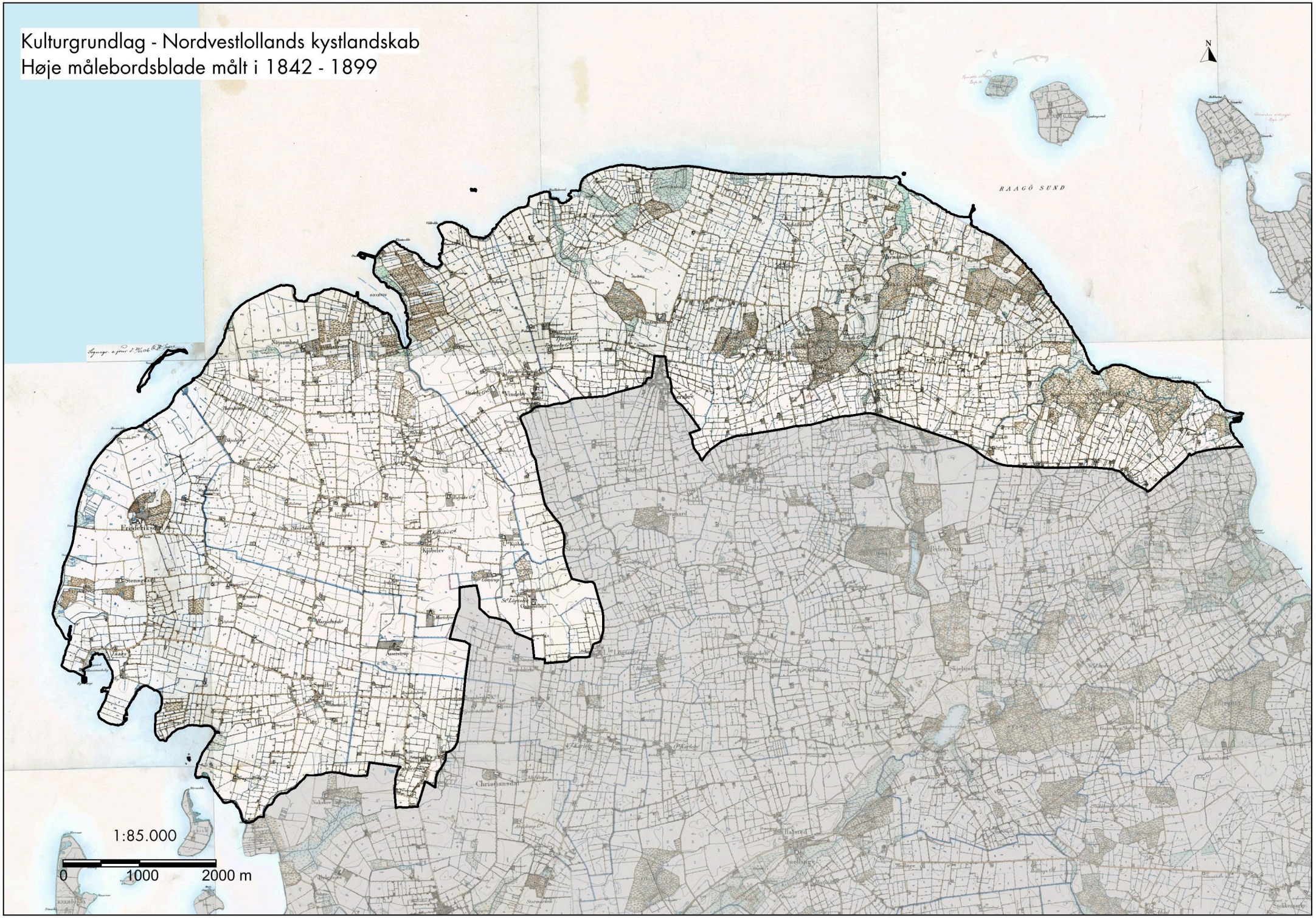
Kulturgrundlag - Nordvestlollands kystlandskab
Høje målebordsblade målt i 1842 - 1899
N
RAAGÖ SUND
1:85.000
0
1000
2000 m

ANALYSE AF KULTURGRUNDLAG

Landskabet analyseres ved hjælp af forskellige typer kort og en beskrivelse af bevoksnings- og bebyggelsesstruktur, landbrug, natur, kulturarv, tekniske anlæg og turisme- og friluftsanlæg. Dette giver et billede af de sammenhænge, der kulturgeografisk binder landskabet sammen.

Arealanvendelsen i karakterområdet afspejler især tiden efter udskiftningen omkring 1800. Men området er også kendetegnet af historiske træk, hvis historie ofte går tilbage til middelalderen eller før. Disse træk ses i områdets herregårdslandskaber, skove, landsbykerner, to kirker og mange fortidsminder.

Bevoksningsstruktur

Bevoksningsstrukturen er primært underlagt agerlandets bevoksningsstruktur, hvor dyrknings- og ejerskel ofte er bevoksede af levende hegn og enkelte steder – især omkring skove - ses også sten- og jorddiger med bevoksning.

Frugtplantager ses mange steder og udgør et egnskarakteristisk træk. I nærheden af kysten ses mindre og større skove. Særlig skovrigt er området nordøst for Torrig mellem Horslunde og Urne, området omkring Onsevig og Købeløv samt området omkring Frederiksdal og Stensgård herregård. Levende hegn ses bl.a. ved Nybølle, Købelev Hede og i området mellem Sandby, Stensgård og Frederiksdal. Alléer ses især ved herregårde, men også langs adgangsveje til mange almindelige landejendomme. Vejtræer ses bl.a. i området omkring Nøbbet og Urne.

Foto 9. På Nordvestlolland ses mange frugtplantager. Her en kirsebærplantage. Smålandsfarvandet er klima- og jordbundsmæssigt velegnet til frugtavl, især pærer og æbler. Frugtplantager er derfor et særligt karaktertræk her.

Foto 10. Købelevskov ligger på Lollands nordvestkyst. Her er bevoksningsstrukturen kendetegnet afmindre marker, der ofte er omkranset af diger og levende hegn, og varierede skovområder.

Foto 11 og 12. Tv. Den centrale og sydlige del af karakterområdet fremstår åben. Området omkring Onsevig og mod nordøst er derimod rigt på skove og i området ses også mange levende hegn og ofte markante enkeltstående løvtræer langs landevejene. Th. Nybølle Lunde. Skovene er primært løvskove.

Foto 13 og 14. Under barokken og også i senere tidsperioder blev der plantet alléer i forbindelse med herregårde. De fremstår strukturelt markant i landskabet og var tidligere også med til at markere herregårdens indflydelse i lokalområdet. Markante alléer ses bl.a. ved herregårdene Frederiksdal og Stensgård. Mange bondegårde lod sig senere inspirere. Tv. Alléen, der fører op til herregården Roløkkegård. Th. alléen ved Mariebjerg herregård. Begge alléerne er nyere og er plantet, hvor der også tidligere var allé.

Foto 15 og 16. Gårde ligger ofte beskyttet bag store løvtræer eller skovholme. Tv. Omkring Hjelmholt. Th. Nord for Nøbbet Vesterskov.

Bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen kan karakteriseres som et udskiftnings- og herregårdslandskab, hvor landsbyer og i nogen grad også herregårde tydeligt adskiller sig fra det omgivende udprægede gårdlandskab. Landskabets mange gårde kædes sammen af de talrige landeveje. Det er et karaktertræk, at de store landsbyer, de store landsbyejerlav og de mest intensivt dyrkede jorder findes på plateauet mellem smeltevandsdalene, mens de mindre landsbyejerlav og bedrifter med mindre markstørrelser ses langs kyst og ådale.

Karakterområdets største landsby er Sandby. Landsbyen voksede i første del af 1900-tallet til en stationsby med forretninger, virksomheder og servicefunktioner og byens bebyggelsesstruktur bærer fortsat præg af denne tidligere funktion, men rummer også mange træk af bondelandsbyen.

Områdets havne er enten færgehavne, fiskerleje, fritidshavne eller blot små anløbspladser, men ofte rummer de lidt af hver kategori. Havne findes bl.a. i Onsevig, Tårs, Kragenæs og Urne.

Områdets mange herregårde er placeret, så der både er jorder på den højtliggende bundmoræne og i dale eller ved kyst. På den måde har det været muligt at udnytte de gode

agerjorder og samtidig nyde de store landskabelige herlighedsværdier i det varierende terræn i dale og langs kyst og herunder udnytte mulighederne for skovbrug, jagt, græsning, fiskeri mv.

Et enkelt sted ses en større erhvervsvirksomhed, der ligger i det åbne land uden for den overordnede erhvervsstruktur. Det drejer sig bl.a. om en stålvarefabrik i den nordlige udkant af Vesterbo, hvis enorme fabriks- og lagerbygninger adskiller sig væsentligt fra karakterområdets øvrige bebyggelsesstruktur.

Foto 17, 19 og 19. I området findes flere typer af små og mellemstore havne. Øverst: Kragenæs Havn er en større fritids-, fiskeri- og færgehavn. Nederst: Urne og Onsevig Havn er mindre fiskeri- og fritidshavne.

Foto 20 og 21. Tv. Tårs Havn er en fritidshavn, der ligger på vestsiden af Tårs Vig. Th. Udsigten til Tårs Færgehavn, der ligger på østsiden af Tårs Vig.

Foto 22. Gårde og huse ligger oftest tæt ved de snoede eller meget rette landeveje, f.eks. ved Tårs, Bøget, Nybølle Hede, Urne Havn, Utterslev Made, Købelev Hede og Vindeby Hede. De fleste samlinger af huse og tidligere husmandskolonier ligger ved ådale og kysten, mens de største gårde med store markfelter og de to største landsbyer, Sandby, Købelev og Vesterbo, ligger på den plane moræneslette mellem smeltevandsdalene. På billedet ses den snorlige række huse langs landevejen i Tårs, som opstod i løbet af 1900-tallet.

Landbrug

Dyrkningslandskabet, der udgør hovedparten af karakterområdet, veksler mellem gårde med ren planteavl eller en kombination af enårige afgrøder og frugtplantage. Til herregårde hører både skov- og agerjordtilliggender. Jorderne til de mange små gårde og tidligere husmandssteder er ofte lagt sammen til større enheder.

Foto 23 og 24. I området omkring Urne ses mange roemarker men også mange større skovområder.

Natur

I området findes mange beskyttede vandløb. Ved udmundingen af smeltevandsdale ses ofte mindre arealer med beskyttede eng- og moseområder samt strandenge. Eksempelvis ved Torrig Skov. Strandenge ses også langs store dele af kyststrækningen, bl.a. ved Urne, Utterslev Made, Onsevig og Stensgård-Tårs. Ellers er karakterområdet kendetegnet af få naturområder i agerlandskabet. Størst naturinteresse rummer strandengene/engene i udmundingen af smeltevandsdalene ved Torrig Skov og Onsevig, mens Købelevskov rummer stævningsskov, som er en ældre forstlig driftsform, hvor bønderne med jævne mellemrum skar træerne ned.

Foto 25. Bag markerne omkring den store gård Nøjsomhed ud mod Onsevig ses et mindre strandengsområde.

Foto 26 og 27. Tv. Marrebæk Rende løber ud i Smålandsfarvandet. I området ses mindre arealer med strandeng, eng og mose langs åer og kyst. Den tidligere udbredte udnyttelse af ådale og kystære områder til græsning og høslet ses ikke mere.

Kulturarv

I karakterområdet findes der mange kulturhistoriske helheder og enkeltelementer, som er knyttet til kystnære bebyggelser, anlæg og arealanvendelser i form af småhavne og tidligere husmandssteder. Kendetegnende er også områdets mange herregårde samt en stor mængde fortidsminder i nordkystens skove.

Før udskiftningen var det godserne, der havde adgangen og retten til kysten med det dertil hørende fiskeri og jagt. Således har Lolland før 1800 relativ få fiskerlejer. På den måde har herregårdsdriften sat sit præg på kystlandskabet. Det er derfor først efter udskiftningen, hvor en større del af befolkningen får adgang til at udnytte kysten, at de små fiskerlejer opstår. Fiskeriet foregik, hvor det var muligt fra spredte bosætninger og havne, men mange steder nåede landbrugets kulturlandskab helt ud til kysten.

Med jernbanen vokser flere mindre havne frem i løbet af 1800-tallet. Kragenæs Havn blev anlagt i 1879 og Onsevig udskibningsbro blev bygget i 1855-58 (og fiskerihavnen er fra 1918-19). Derimod er Tårs en bebyggelse, som har haft betydning længere tilbage i tiden med Færgegården og senere toldassistentbolig. Først i 1975 rykkede færgefarten til Langeland fra Nakskov Havn til Tårs.

De kystnære huse, bebyggelser og havneområder har gennem tiderne ændret karakter. Mange tidligere fiskehuse er overgået til en anvendelse som fritidshuse pga. herlighedsværdien og de mange rekreative interesser, der i dag forbindes med kysten. Også havnene har ændret karakter. De mindre fiskerihavne Tårs, Onsevig, Urne og Kragenæs Havn er i dag også fritidshavne.

I kystområdet og nær smeltevandsdale på Nordlolland i Torrig Skov, Nøbbet Vester- og Østerskov, Theilskov og Nybølle Lunde findes nogle af de største koncentrationer af registrerede fortidsminder på Lolland. Grunden til at de især findes bevaret her er, at områderne gennem mange århundreder har været skovbevoksede og jorden dermed aldrig har været intensivt bearbejdet og opdyrket. Deres historie går tilbage til perioden for agerbrugets indførsel omkring 3900-1800 f. kr. og den deraf følgende permanente bosættelse. På dette tidspunkt opstod de markante storstensgrave (megalitter), - dysser og jættestuer – der indgår som et element i det bebyggede og dyrkede agerland. De ses nu som gravhøje og ligger gerne ret højt i terrænet.

Et karaktertræk for området er, at området rummer få kirker (Sandby, Købelev og Nøbbet).

Karakterområdet præges af områdets mange herregårde. Herregårdenes hovedbygninger, parkanlæg, solitære træer, jagtremiser, allébeplantning og sammenhængende herregårdsjorder samt resten af de ofte vidtstrakte bygnings- og landskabskompleks danner store kulturhistoriske helheder i landsby- og bondegårdlandskabet.

Udskiftningen på Lolland foregik i begyndelsen og midten af 1800-tallet, dvs. lidt senere end i resten af Danmark. Men det betød, at mange lollandske landsbyer valgte en blokudskiftning af jorden og en sideløbende udflytning af gårdene. Markinddelingerne og vejstrukturerne er fortsat præget af udskiftningslandskabet. Det er dog udbredt, at flere marker sammenlægges for at effektivisere dyrkningen og samtidig sløjfes og nedrives mange af de husmandsbrug, der blev etableret fra 1919 og frem til ca. 1960. Strukturudviklingen har også bevirket fjernelse af levende hegn. På kort fra slutningen af 1800-tallet ses mange mindre markfelter adskilt af hegn, men allerede i begyndelsen af 1900-tallet var dette under hastig forandring. Dermed får landbrugslandet nærmest karakter af herregårdslandskab.

Husmandsbebyggelserne er ret udbredte og er karakteriseret ved kun at have lidt tilhørende jord, og beboerne var derfor ofte afhængig af arbejde ved en af herregårdene. Husmandskolonier med meget lidt jord opstod allerede i forbindelse med udskiftningen af landsbyerne, mens kolonier med lidt mere jord ofte opstod i forbindelse med at herregårdene omkring 1919 måtte afgive jord til jordløse landarbejdere. De nye jordudstykninger ses stadig meget udbredt i det lollandske kulturlandskab pga. den store koncentration af herregårde. I Skovstræde i Tårs ses en tidlig husmandskoloni. En lille række huse ved Stensgård er et typisk eksempel på, at husmandssteder i forbindelse med udskiftningen blev udlagt i landsbyfællesskabets yderområder.

Foto 28. *Vindeby Mølle vest for Vindeby udgør et velbevaret lille kulturmiljø.*

Foto 29 og 30. Tv: Sandby er både en kirkelandsby og tidligere stationsby. Tv. Købelev Kirke. Købelev er en typisk landsby for området. Byen består af en gård, Købelevgård, af kirke, præsteboligsamt af en lille række huse fra første halvdel af 1900-tallet. Karakteristisk for byen er også en række markante vejtræer.

Tekniske anlæg

Et karaktertræk ved det "nyere" kulturlandskab er de mange vindmøller, der siden sidst i 1980'erne er sat op mange steder i karakterområdet – specielt i de kystnære områder. Der står en gruppe med seks vindmøller ved Nybølle Hede. Nord og øst for Vindeby ses henholdsvis fem og to enkeltstående møller. Langs kysten ved Købeløv Skov står en vindmøllepark med godt 20 møller, omkring Maglelunde ses en gruppe med seks møller og syd for Sandby ses en gruppe på fire. Herudover står der mange enkeltstående møller i kystområdet mellem Onsevig, Sandby og Tårs.

Havneanlæg og fiskelejer udgør kystrelaterede tekniske anlæg og byggerier. Fra Kragenæs går der færge til Femø og Fejø og fra Tårs færgehavn med færgeterminal mv. går der færge til Spodsbjerg på Langeland. Til færgelejet i Tårs fører også områdets største og mest befærdede vej til, statsvejen, Rute 9.

Langs kysten ses lave diger, som er opført for at indvinde mere dyrkningsland. Områderne fremgår på kort fra midten af 1800-tallet som våde mose-og engområder, der gennembrydes af et system af grøfter. Kastager Nor og Utterslev Made udgør inddæmmede områder ved nordkysten og på vestkysten er også Maderne Skov og Kogelsebæk blevet inddæmmet. Af nyere dato er fire algebassiner nord for Onsevig ud til kysten, der også ligger bag diger. Her forskes der i alternative energikilder og spildevandsrensning. Langs kysten ved Stensgård og Frederiksdal ses et kystsikringsdige, der er i 1980'erne er blevet forhøjet, så havet ikke er synligt fra baglandet.

I landbrugslandet ses enkelte steder høje siloer, som i de senere år ofte er beklædt med blanke metalplader, der syner iøjnefaldende i landskabet.

Gennem landskabet fører også højspændingsanlæg i området vest for Branderslev og op til øst for Vesterbo. Derfra løber den videre mod øst forbi Horslunde og Svinsbjerg, hvor den krydser Nakskovvej og fortsætter ind i nabokarakterområdet.

Små flyvemaskiner kan benytte landingsbanen ved Købelev.

Foto 31 og 32. Tv: Vindmøller er et karaktertræk i dele af karakterområdet.

Foto 33 og 34. Nord for Ravnsholt ses, som mange andre delstrækninger på nord- og vestkysten, et lavt dige, som beskytter de lavtliggende bagland, der er blevet inddæmmet i 1800-tallet. Tv. Pumpestationen på Vindeby Hede vest for Onsevig holder fortsat landområdet tørt bag diget.

Foto 35. Nørre Tvede området ses store blanke siloer, som er tekniske anlæg, der i løbet af 00'erne har føjet sig til kulturlandskabet flere steder.

Turisme og friluftsliv

Karakterområdet giver umiddelbart adgang til en af Lollands mest yndede frilufts- og turismeområder, nemlig kysten og havet. Et karaktertræk her i forhold til eksempelvis dele af Sydlollands kyst er fraværet af store turismeprægede byggerier og anlæg. Ud over havne er her eksempelvis ingen hoteller, golfbaner, sommerhusområder, o. lign., der kræver større områder, byggerier og anlæg. Ved Købelev findes et mindre besøgscenter, Købelev Haven, som er en botanisk og japansk have, og ved Nøjsomhed findes en skydebane.

Særlig yndet for turismen og friluftslivet er Kragenæs Havn og Onsevig-området, hvor der bl.a. er begge steder er havn og campingplads og mange muligheder for at sejle, vandre, cykle mv. Også i Kragenæs, Urne, Onsevig, Tårs Havn er der fiskeri- og fritidshavne.

Også områdets mange herregårde udgør oplevelsesrige områder, pga. de prætentiøse bygninger, de oplevelsesrige herregårdslandskaber, herunder de store skove. Store skove er også Nybølle Lunde, Torrig Skov og skovene syd for Urne Havn, som alle tillige rummer mange fortidsminder.

En national cykelrute fører langs Nakskov Fjord til Tårs og Kragenæs. En regional cykelrute fører langs Nordlollands kyst gennem bl.a. Utterslev og Vesterbo til Tårs.

Foto 36 og 37. Kystområdet bærer præg af at blive brugt som rekreativt område, men her er ikke store besøgscentre og større udendørs anlæg. Th: Sandstranden med badebro nord for Nybølle Hede.

Rumlige og visuelle forhold
Nordvestlollands kystlandskab

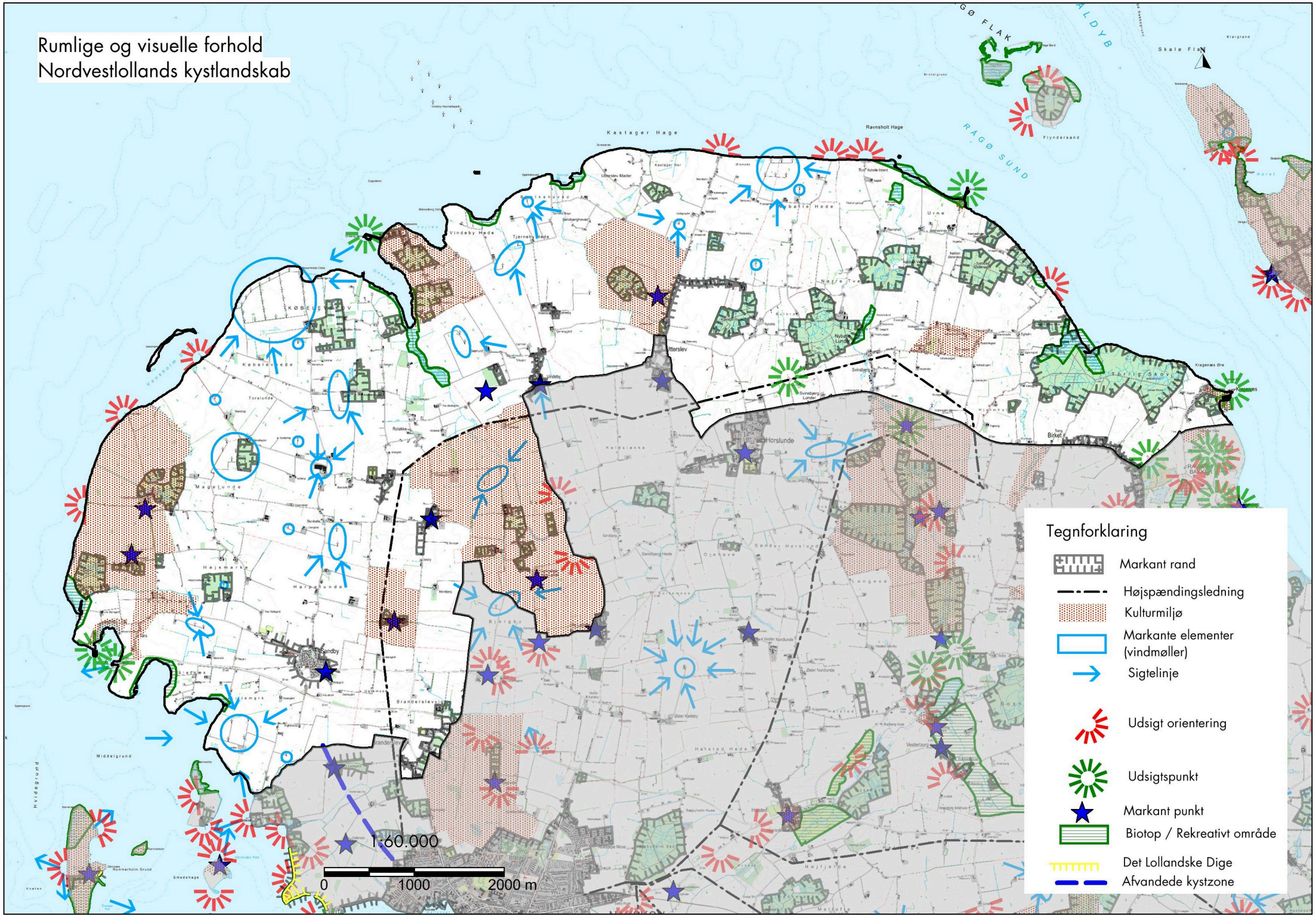

ANALYSE AF RUMLIGE OG VISUELLE FORHOLD

Landskabet analyseres ved hjælp af nedenstående begreber, der giver et billede af de rumlige og visuelle forhold, der skabes af de karaktergivende landskabselementer og den måde de påvirker de synsmæssige indtryk af landskabet på. Desuden beskrives evt. tekniske anlægs indvirkning herpå.
- Skalaforhold er et begreb for, hvor stort/småt landskabets karaktergivende elementer opfattes, f.eks. terrænformationer, markfelter, bebyggelse, landsbyer, enkeltbygninger og skove.
- Den rumlige afgrænsning er et begreb for landskabets åbenhed, herunder hvilke elementer der bryder udsynet over landskabet og dermed afgrænser og opdeler landskabet. Især terrænformer, bevoksningsgens udbredelse og tæthed har betydning, f.eks. for om der er der åbent for vide udsyn.
- Et områdes kompleksitet er et begreb for landskabets grad af sammensathed, dvs. variationen i antallet af landskabselementer.
- Strukturen er et udtryk for, hvor tydeligt et mønster landskabselementerne tegner i landskabet.
- Visuel uro er et begreb for, hvor vidt landskabsoplevelsen præges af genstande i bevægelse.

Se kort der viser rumlige og visuelle forhold.

Karaktergivende landskabselementer

Karakterområdets overordnede karaktergivende landskabselementer er bestemt af den omgivende store havoverflade og af terrænvariationer på moræneplateauet i sammenhæng med smeltevandsdale. Landskabselementerne i området består overordnet set af kyst, skove, plantager, vindmøller, små og store landbrugsbedrifter, herregårde og levende hegn og i mindre grad af landbyer.

Skalaen er overvejende middel til stor og er bestemt af de generelt store markfelter markeret af levende hegn, skove, plantager, veje og gårde. Skalaen varierer dog en del i området.

Karakterområdets rumlige afgrænsning varierer også en del, men opfattes generelt som transparent til åben. Den rumlige afgrænsning veksler mellem store åbne vidder på moræneplateauet med lange kig over dyrkningslandskabet og til mindre, lukkede rum i smeltevandsdale og langs nordkysten, hvor der ofte er udsigt over havet.

Området opfattes som sammensat i områder med smeltevandsdale og randmorænelandskabet mod nord, mens det opfattes mere enkelt i den centrale og sydlige del af karakterområdet.

Karakterområdet har en middelsvag struktur, idet gårde og marker langs veje umiddelbart fremstår uden noget overordnet mønster. Strukturens tydelighed påvirkes af de mange vindmøller og de mange nedlagte levende hegn og diger.

Visuel uro fremkommer i høj grad mod nordvest og vest, hvor talrige store tekniske anlæg i form af roterende vindmøller påvirker landskabsoplevelsen.

Nordkysten mellem Onsevig og Kragenæs. Skalaen og veksler mellem middel til lille skala og er bestemt af tætheden af rumdannende elementer som skov, plantager, levende hegn og terrænvariationen mellem smeltevandsdale og randmoræne. Disse landskabselementer er med til at inddele området i små og mindre rum. Ved udmunding af ådale ses bugtede og varierende kystlinjer, hvor der er visuel sammenhæng på tværs.

De centrale og sydlige dele. Skalaen i de centrale og sydlige dele er overvejende middel til stor og er bestemt af strukturen og størrelsen af marker og gårde i landsbyejerlav. Nær landsbyer og i udkanten af disse opleves landskabet dog ofte i lille skala og er bestemt af huse med megen beplantning samt af mindre tomter, som fortsætter ud i landskabet fra byen.

Herregårdsejerlav. Herregårdsejerlavene ligger i tre strøg: dels længst mod vest ud mod Langelandsbælt, dels for enden af Onsevig smeltevandsdal og dels langs Utterslev smeltevandsdal. Kendetegnende er her den generelt middel til store skala, som er bestemt af de markante bygningskomplekser, skove, plantager, hegn, alléer og mange enkelttræer og de

store markfelter. De rumdelende beplantninger skaber tydelige landskabsrum. De markante hovedbygninger står som særlige kendingsmærker i landskabet.

Vestkysten. På det skrånende terræn i de kystnære dele af landskabet er landskabsoplevelsen generelt præget af vide udsigter på langs af karakterområdet og ud over det omgivende farvand.

Foto 38. Kysten ved Onsevig. Fra havnen er der udsigt til den kystnære del af karakterområdet og ud over det omgivende farvand.

Påvirkning fra tekniske anlæg mv.

Området vest og syd for Onsevig og ned til syd for Sandby er i væsentlig grad påvirket af de meget talrige vindmøller. De høje anlæg og de roterende vinger påvirker flere steder den uforstyrrede udsigt over havet og den kystnære del af karakterområdet. Det store antal vindmøller er opsat over en længere årrække og har bevirket, at de i dele af karakterområdet både fremstår meget uensartet i opstillingsmønster og også varierer meget i størrelse. Det giver en rodet landskabsopfattelse, der tager en stor del af opmærksomheden i det ellers oplevelsesrige kyst-, smeltevandsdal- og herregårdslandskab.

Ved Vesterbo ses en meget markante erhvervsvirksomhed, som adskiller sig væsentligt fra karakterområdets øvrige bebyggelser og bebyggelsesstruktur.

Den nordlige del af karakterområdet er mindst påvirket af tekniske anlæg. Opfattelsen af den åbne og upåvirkede kyststrækning påvirkes dog af en vindmøllegruppe samt en enkeltstående vindmølle, der fremstår tydeligt og fanger blikket. En mindre højspændingsforbindelse påvirker kun i mindre grad.

Foto 39. Tv. En større vindmøllepark ses ved Købelevskov vest for gården Nøjsomhed ved udmundingen af Onsevig.

Foto 40 og 41. Rustfri.dk ligger i udkanten af landsbyen Vesterbo. Virksomhedens bygninger og anlæg fremstår meget markante og adskiller sig væsentligt fra karakterområdets øvrige bebyggelser og bebyggelsesstruktur.

Foto 42. Øst for Vesterbo ses en højspændingsforbindelse, der løber i nord-syd-gående retning gennem landskabet. Denne præger kun i mindre grad landskabskarakteren.

Visuelle relationer til naboområder

Fra vest- og nordvestkysten er der udsigt til modstående kyst på Langeland. Fra nordkysten er der udsigt til Rågø og Fejø. Fra området omkring Tårs er der udsigt til bl.a. Enehøje i Nakskov Fjord.

Foto 43. Ud for kysten ved Ravnsholt ses to rækker havvindmøller.

ANALYSE AF NØGLEFUNKTIONER MV.

Landskabet er tilknyttet en eller flere funktioner, der er vigtige for landskabskarakterens opretholdelse. Af betydning for landskabskarakteren fremover er desuden den igangværende generelle udvikling, der kan iagttages i felten samt de planlagte ændringer, som følger af kommuneplanlægning, lovgivning mv.

Nøglefunktioner

Områdets landskabskarakter er betinget af den intensive landbrugsdrift som forudsætning for at fastholde det åbne landbrugsland. Kystens strandenge og enge og moser i åmundinger er afhængig af afgræsning eller høslet for at opretholde den lave vegetation, der giver udsigt over havet. Den åbne og vide udsigt over havet fra de højere liggende arealer er afhængig af, at der ikke dyrkes høje afgrøder og rejses nye skove.

Udviklingstendenser og planlagte ændringer

I de seneste ca. 40 år er dyrkningen af landbrugsjorden koncentreret således, at få landmænd dyrker mere jord end tidligere. Der er en tendens til, at flere marker sammenlægges til større markstykker for at effektivisere dyrkningen, herunder at jorder til tidligere husmandsbrug frastykkes/bortforpagtes. Dette generelle billede tegner sig også for karakterområdet.

Landsbyerne i området fremstår alle som afgrænsede landsbyer i Kommuneplan 2010-2022 for Lolland Kommune. Landsbyerne står ikke over for større ændringer i den nuværende planperiode. Dog er der udarbejdet en lokalplan for et stort område vest for Horslunde, nord og syd for Nakskovvej, der udlægger området til teknisk område og muliggør opsætning af solcelleanlæg samt andre vedvarende energianlæg som jordvarme, solvarmeanlæg, brint m.m. Området ligger åbent og markant i landskabet på randmorænens vestside.

En lokalplan giver mulighed for at opstille solcelleanlæg på 4 MW på en 8 ha areal sydvest for Købelev. Arealet har tidligere været anvendt til bl.a. zoologisk have.

Ved Tjørneby giver en lokalplan mulighed for at opstille fem vindmøller på række med en totalhøjde på op til 150 meter. Området er i forvejen påvirket af enkeltstående vindmøller, der står i et meget uens mønster. De nye møller er væsentlig højere end de eksisterende.

En lokalplan giver mulighed for opstilling af seks 150 meter vindmøller ved Korsnakke. Møllerne vil kunne opstilles i en bue, som kun til dels følger kystens forløb.

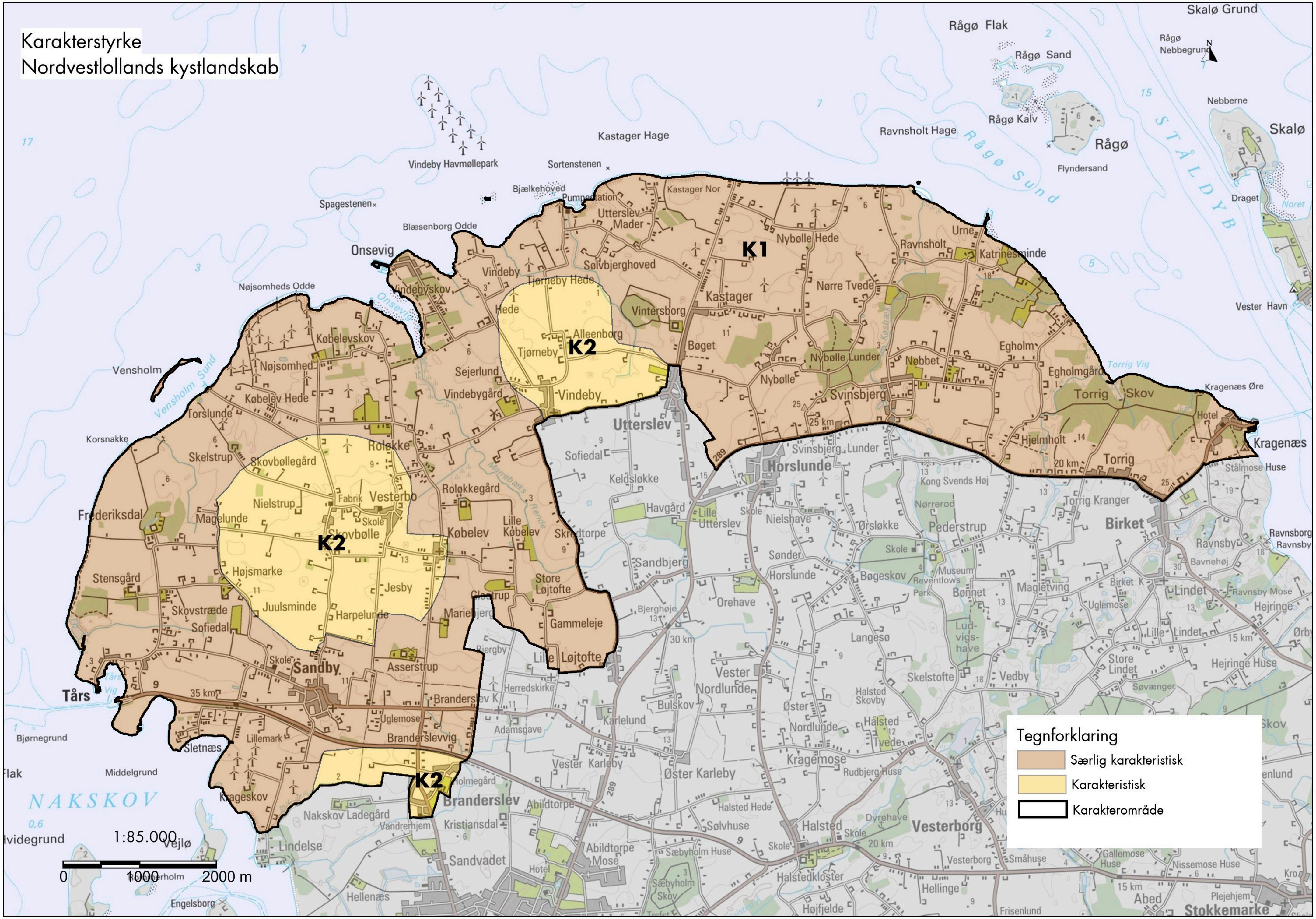

Karakterstyrke
Nordvestlollands kystlandskab
K1
K2
K2
K2
Tegnforklaring
Særlig karakteristisk
Karakteristisk
Karakterområde
1:85.000
0
1000
2000 m

VURDERING AF KARAKTERSTYRKE

Landskabskarakterens styrke afhænger af tilstedeværelsen og tydeligheden af de karaktergivende landskabselementer. Herunder hører samspillet mellem natur- og kulturgrundlaget, f.eks. særlige terrænformer, bebyggelser og bevoksninger, samt de rumlige og visuelle forhold, som er bærende for områdets landskabskarakter.

Se kort der viser områdets karakterstyrke.

Særlig karakteristisk

1K. Særligt karakteristisk er hele den nordlige del af karakterområder samt Onsevig smeltevandsdal og hele vestkysten. Her fremtræder naturgeografien og kulturgeografiens karaktergivende landskabselementer og rumlige og visuelle forhold tydeligt og er bærende for landskabskarakteren i hele karakterområdet. Således ses et værdifuldt samspil mellem kysten, smeltevandsdale og (rand)morænelandet, som kan aflæses i placeringen og udbredelsen af dels de mange karakteristiske havne, dels de mange herregårde i sammenhæng med husmandsbebyggelser og endelig dels landsbyerne med tilhørende gårdlandskab.

I den nordlige del af karakterområdet fornemmes kystnærheden generelt tydeligt i det skrånende og varierende terræn. De mange frugtplantager, levende hegn og skove skaber værdifulde åbne og lukkede landskabsrum, som særligt kendetegner den nordlige del. Særlige strukturelle og rumlige kvaliteter rummer også herregårdslandskaberne omkring Frederiksdal, Stensgård samt herregårdsstrøget med bl.a. Gammeleje, Glostrup, Lille Købelev og Roløkkegård.

Karakteristisk

2K. De centrale og sydlige dele samt de mest intensive dyrkningsarealer og vindmølleområder i den nordlige del. Skalaen i de centrale og sydlige dele af karakterområdet er overvejende middel til stor og er bestemt af strukturen og størrelsen af marker og gårde i landsbyejerlav på moræneplateauet og smeltevandsdale. Landsby-, vej- og gårdstrukturer fremtræder her tydelige, men udviklingen inden for landbruget, hvor markstørrelserne er vokset på bekostning af de tidligere så talrige levende hegn, og den store mængde vindmøller har påvirket tydeligheden af nøglekaraktererne, dog uden at have udvisket dem helt. Samspillet mellem natur- og kulturgrundlag kan fortsat aflæses i placeringen og udbredelsen af landsbyker.

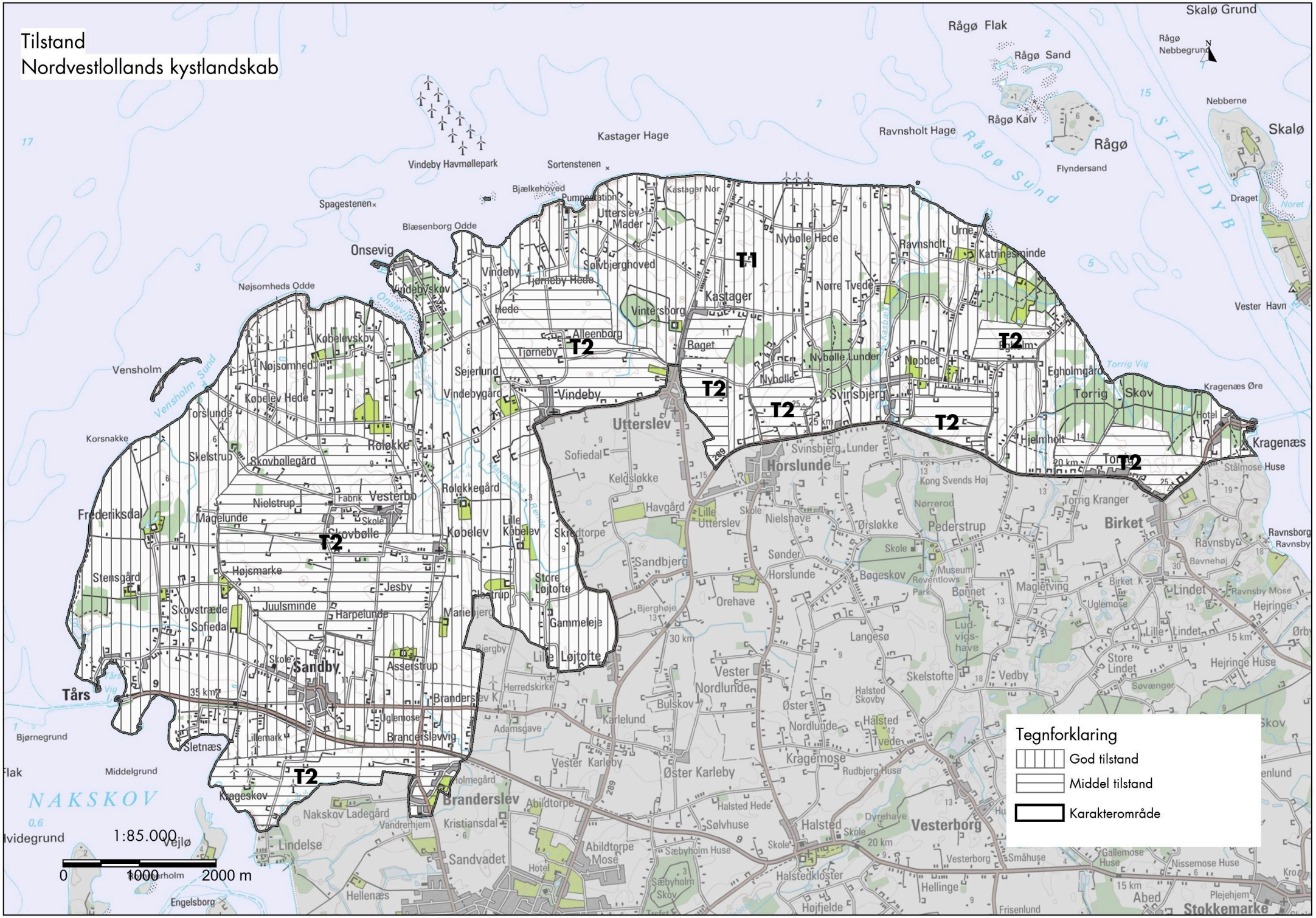
Tilstand
Nordvestlollands kystlandskab
T1
T2
Tegnforklaring
God tilstand
Middel tilstand
Karakterområde
1:85.000
0
1000
2000 m

VURDERING AF TILSTAND

Tilstanden er en sammenvejning af tre vurderinger af dels landskabskarakterens intakthed, dels landskabskarakterens vedligeholdelsesmæssige tilstand og dels landskabskarakterens upåvirkethed.

Se kort der viser områdets tilstand.

God tilstand

1T. Karakterområdets Nordkyst, de store skovområder, Onsevig smeltevandsdal og dele af vestkysten fremstår i generel god tilstand. Den relativ velbevarede og varierende bebyggelsesstruktur af havne, herregårde, smågårde og tidligere husmandssteder kan fortsat aflæses tydeligt. Dette til trods for at mange hegn er forsvundet og i nogen grad har udvisket strukturen. Hovedparten af dyrkningsjorden er fortsat under landbrugsmæssig drift. De fleste enge er dog forsvundet fra de ånære omgivelser i smeltevandsdalene og er i stedet kommet under intensiv drift. Ligeledes er mange strandenge forsvundet fra udmundingen af smeltevandsdale og langs kyster. Mange af gård- og driftbygninger fremstår generelt meget velholdte, mens mange huse i og udenfor landsbyer er faldefærdige og tomme.

Middel tilstand

2T. Karakterområdet langs Nakskovvej og omkring landsbyer samt karakterområdets højest liggende egne fremstår generelt i middel tilstand. Her ligger de bedste og mest dyrkningsegnede jorder og det har betydet at landskabets intakthed. Udskiftningsstrukturen afspejles i markinddelinger, veje, hegn, by- og gårdplacering og dette mønster er påvirket af en del gennem de senere års strukturudvikling inden for landbruget. Desuden har det store antal vindmøller med deres markante fremtoning forstyrret de landbrugsrelaterede strukturer og bebyggelsesmønstre uden at bidrage med nye tydelige og karaktergivende mønstre. Mange af gård- og driftbygningerne fremstår generelt meget velholdte, mens mange huse i og udenfor landsbyer er faldefærdige og tomme.

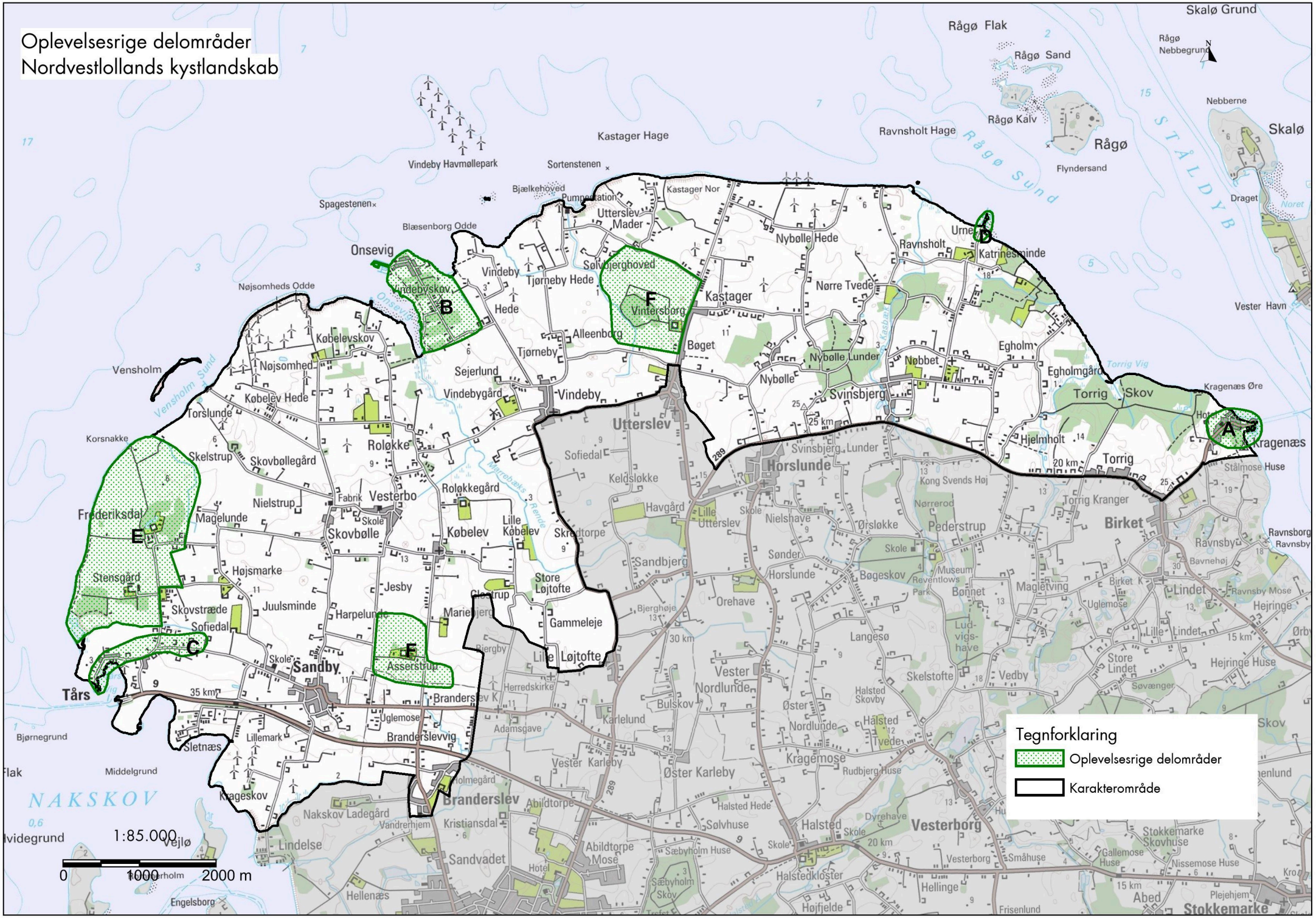
Oplevelsesrige delområder
Nordvestlollands kystlandskab
A
B
C
D
E
F
F
Tårs
Sandby
Branderslev
Vesterborg
Horslunde
Utterslev
Birket
Torrig
Kragenæs
Onsevig
Vindeby
Kastager
Nørre Tvede
Nybølle Hede
Nybølle Lunder
Svinsbjerg
Egholm
Egholmgård
Torrig Skov
Kragenæs Øre
Vindeby Havmøllepark
Kastager Hage
Ravnsholt Hage
Rågø Flak
Rågø Sand
Rågø Kalv
Rågø
Flyndersand
Rågø Sund
STÅLDYB
Skalø Grund
Skalø
Nebberne
Draget
Vester Havn
Vensholm
Vensholm Sund
Nøjsomheds Odde
Blæsenborg Odde
Spagestenen
Sortenstenen
Bjælkehoved
Kastager Nor
Uttersley Mader
Sølvbjerghoved
Tjørneby Hede
Vindebyskov
Hede
Vintersborg
Alleenborg
Tjørneby
Bøget
Nøbbet
Køblevskov
Nøjsomhed
Køblev Hede
Sejerlund
Vindebygård
Torslunde
Korsnakke
Skelstrup
Skovbøllegård
Roløkke
Roløkkegård
Nielstrup
Fabrik Vesterbo
Frederiksdal
Magelunde
Skovbølle
Køblev
Lille Køblev
Stensgård
Højsmarke
Jesby
Skovstræde
Juulsminde
Harpelunde
Sofiedal
Marie Bjerg
Glostrup
Store Løjtofte
Gammeleje
Lille Løjtofte
Asserstrup
Uglemose
Branderslevvig
Lillemark
Sletnæs
Krageskov
Bjørnegrund
Middelgrund
NAKSKOV
Nakskov Ladegård
Vandrerhjem
Kristiansdal
Holmegård
Abildtorpe
Abildtorpe Mose
Sandvadet
Lindelse
Hellenæs
Engelsborg
Vejlø
Videgrund
Sofiedal
Kelsløkke
Havgård
Lille Utterslev
Skrødtorpe
Sandbjerg
Bjerghøje
Orehave
Langesø
Bøgeskov
Ørsløkke
Nielshave
Pederstrup
Kong Svends Høj
Nørrerod
Torrig Kranger
Stålmose Huse
Ravnsborg
Ravnsby
Bavnehøj
Maglelving
Bonnet
Lud-vigs-have
Lindet
Lille Lindet
Ravnsby Mose
Hejringe
Hejringe Huse
Store Lindet
Søvænger
Skelstofte
Vedby
Vester Nordlunde
Øster Nordlunde
Halsted Skovby
Halsted Vedet
Bulskov
Karlelund
Adamsgave
Herredskirke
Vester Karleby
Øster Karleby
Kragemose
Rudbjerg Huse
Halsted Hede
Sølvhuse
Halsted
Dyrehave
Sæbyholm Huse
Sæbyholm Skov
Halstedkloster
Hellinge
Højfelde
Frisenlund
Abed
Plejehjem
Stokkemarke
Stokkemarke Skovhuse
Gallemose Huse
Nissemose Huse
Småhuse
Hjelmholt
Ørbæk
Kasbæk
Mørrebæks Rende
Torrig Vig
Tegnforklaring
Oplevelsesrige delområder
Karakterområde
1:85.000
0
1000
2000 m

VURDERING AF OPLEVELSESMULIGHEDER

De særlige visuelle oplevelsesværdier knytter sig til områder, der fremstår markant eller særligt inden for karakterområdet, men de kan også knytte sig til hele karakterområdet. Ofte drejer det sig om f.eks. geologi, natur, kulturarv og markante udsigter og sammenhænge.

Se kort der viser oplevelsesrige delområder.

Landskabets særlige visuelle oplevelsesmuligheder knytter sig især til områdets kyster og smeltevandsdale med deres særlige natur- og kulturgeografi. Smeltevandsdale er interessante som geologiske lokaliteter med markante terrænformer og vandelementer (næs, fjorde, vige og åløb), og interessant er også det særlige samspillet mellem landsbyer, husmandsbrug og herregårde kan iagttages her.

Karakterområdet rummer mange kulturhistoriske helheder, bl.a. de særlig velbevarede herregårdslandskaber omkring Frederiksdal, Vintersborg og Asserstrup.

Oplevelsesrigt er også karakterområdets få naturarealer og mange skove. Særlig naturoplevelser rummer strandengene/engene i udmundingen af smeltevandsdalene ved Torrig Skov og Onsevig, mens de største rekreative oplevelsesværdier findes i skovområder Torrig, Nybølle og Nøbbet Skov, som bl.a. rummer talrige gravhøje.

Kysten og den vide udsigt over havet udgør et særlig oplevelsesrigt landskabselement, der kan opleves i de mest kystnære arealer og fra højtliggende og åbne lokaliteter. Bl.a. er der udsigt til Langeland 12 km mod vest. De mange vindmøller (grupper og enkeltstående) påvirker dog opfattelsen af den åbne kystlinje og det bagvedliggende kystlandskab.

Oplevelsesrige landskaber

Landskabets særlige visuelle oplevelsesmuligheder knytter sig bl.a. til følgende delområder, der fremstår som noget markant og særligt for karakterområdet.

DELOMRÅDER

- A. Kragenæs er et oplevelsesrigt kystkulturmiljø med store rekreative og visuelle oplevelser. Fra havnen er der udsigt over store dele af Smålandsvarvandet og øerne her. Byområdet opstod omkring Kragenæs Havn, der blev anlagt i 1879. Sidenhen kom jernbanen, som var i drift fra 1915 til 1967. I byen er der kro, købmand og campingplads. Havnen anvendes også af fritidssejlere og –fiskere. Der fører cykel- og vandreruter til Kragenæs og fra havnen sejler færger til Fejø og Femø.
- B. Onsevig udgør et oplevelsesrigt kystkulturmiljø med store rekreative, naturmæssige og visuelle oplevelser. Særlige rumlige og visuelle oplevelser giver de varierede skovparceller til de tidligere husmandssteder langs landevejen. Den dybe vig, kysten, rørskovene og de karakteristiske smalle, tværgående skovparceller giver varierede naturoplevelser. Skovparcellerne er meget varierede, og rummer såvel høj bøgeskov, ege-blandingsskov og stævningsskov. Kulturarven er også oplevelsesrig. I midten af 1800-tallet fungerede Onsevig som udskibningssted og i 1918-19 blev der anlagt en fiskerihavn. Allerede i slutningen af 1800-tallet var der ud over skibsbroen en kro og enkelte huse. Husene lå lidt væk fra kysten, og siden er der opstået en bymæssig bebyggelse. Fiskeri- og lystbådehavnen sætter sit præg sammen med rækken af huse langs landevejen. Fra Onsevig Havn er der udsigt over Langelandsbælt.
- C. Tårs landsby og færgehavn udgør et oplevelsesrigt kystkulturmiljø. Fra Onsevig Havn er der udsigt over Langelandsbæltet til Langeland. Landsbyens gårde følger kysten langs Tårs Vig. Længst mod vest ses stadig den tidligere toldassistentbolig og færgegård. Færgerne er i dag flyttet mod syd til Tårs færgehavn. Lystsejlere og fritidsfiskere er siden flyttet ind i det gamle færgeleje. I forbindelse med udskiftningen blev der udlagt husmandslodder i ejerlavets nordøstlige del og i naboejerlavet. Husmandsbebyggelsen hedder Skovstræde og fremstår med en velbevaret struktur.

- D. Urne Havn er et lille kystkulturmiljø. Fra Urne Havn afgik der tidligere som færge til Rågø og her var fiskerihavn, men i dag er en kun en fritidshavn. Fra Onsevig Havn er der udsigt over Smålandsfarvandet.
- E. Frederiksdal herregård i sammenhæng med Stensgård herregård udgør et oplevelsesrigt herregårdslandskab. Herregårdenes hovedbygninger, parkanlæg, solitære træer, jagtremiser, allébeplantning og sammenhængende herregårdsjorder samt resten af bygnings- og landskabskomplekset danner en stor sammenhængende kulturhistoriske helhed. Områdets store frugtplantager anvendes til produktion af kirsebærvin. Frederiksdal hovedbygning, der er opført i 1736 og er en hvidkalket rokokobygning med mansardtag, fremtræder særlig markant i det åbne kystnære område. Stensgård har fælles historie med Frederiksdal. Begge herregårde har en meget velbevaret struktur og rummer stor oplevelsesværdi. diget er der udsigt over Langelandsbæltet.
- F. Asserstrup og Vintersborg udgør også oplevelsesrige herregårdslandskaber. De ligger adskilt og begge et stykke fra kysten og nær en smeltevandsdal. Der er kun kommet ganske få nye bygninger til og beplantningen har heller ikke forandret sig markant, selv om der er forsvundet levende hegn. Områderne udgør kulturhistoriske helheder med stort set alt, hvad der hører til herregårdslandskaber. Vintersborg hovedbygning er opført på et voldsted, mens Asserstrup er opført syd for et voldsted, hvor en tidligere hovedbygning har været opført.

Foto 44 og 45. Onsevig-området udgør havnen, kysten og områdets mange skovområder rekreative udflugtsmål og som anvendes af lokale sejlere, fiskere mv. Ved Onsevig Campingplads ligger også en restaurant og i områdets findes mange huse, som anvendes til fritidsbolig.

Foto 46, 47 og 48. Tv. Asserstrup herregård udgør et kulturmiljø med hovedbygning, avls- og funktionærbygninger i et fint samspil med det omgivende herregårdslandskab.

Foto 49-52. Tv. Frederiksdalherregård med det omgivende udprægede herregårdslandskab, der ligger mellem de to naboherregårde Stensgård og Frederiksdal.

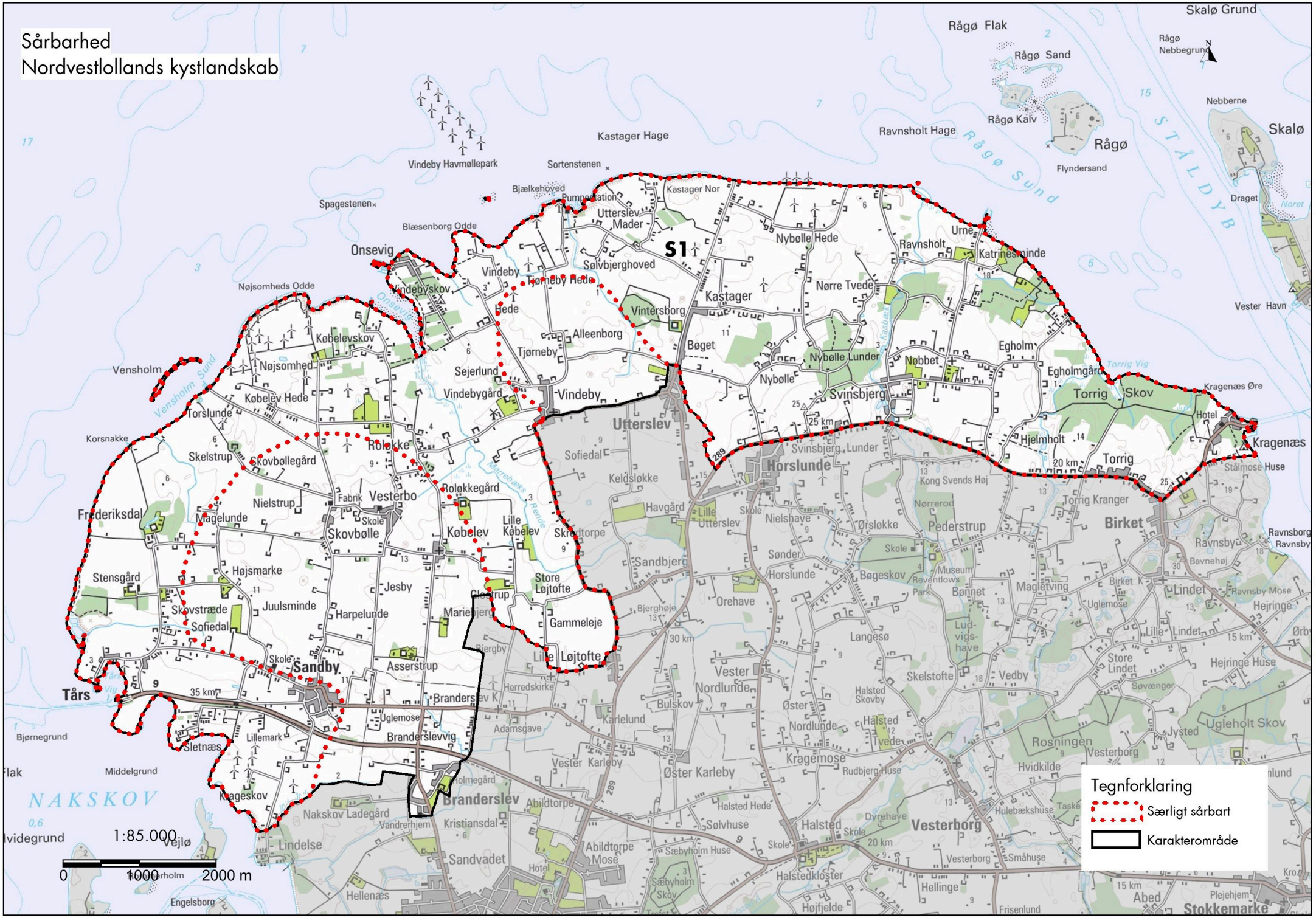
Sårbarhed
Nordvestlollands kystlandskab
S1
Tårs
Sandby
Branderslev
Vindeby
Utterslev
Horslunde
Kastager
Vesterbo
Skovbølle
Køblev
Lille Køblev
Løjtofte
Store Løjtofte
Gammeleje
Onsevig
Vindeby Havmøllepark
Kastager Hage
Ravnsholt Hage
Rågø Flak
Rågø Sand
Rågø Kalv
Rågø
Flyndersand
Skalø Grund
Skalø
Nebberne
Draget
Vester Havn
Rågø Sund
STÅLDYB
Nøjsomheds Odde
Blæsenborg Odde
Spagestenen
Sortenstenen
Bjælkehoved
Pumpestation
Kastager Nor
Utterslev Mader
Nybølle Hede
Ravnsholt
Urne
Katrinesminde
Sølvbjerghoved
Vindeby Tjørneby Hede
Nørre Tvede
Vintersborg
Alleenborg
Tjørneby
Bøget
Nybølle Lunder
Nøbbet
Egholm
Egholmgård
Nybølle
Svinsbjerg
Torrig Skov
Torrig Vig
Kragenæs Øre
Kragenæs
Hotel
Hjelmholt
Torrig
20 km
25 km
Stålmose Huse
Vensholm
Vensholm Sund
Køblevskov
Nøjsomhed
Køblev Hede
Sejerlund
Vindebygård
Torslunde
Korsnakke
Skelstrup
Skovbøllegård
Roløkke
Roløkkegård
Nielstrup
Fabrik
Frederiksdal
Magelunde
Skole
Stensgård
Højsmarke
Jesby
Skovstræde
Juulsminde
Harpelunde
Sofiedal
Asserstrup
Marie Bjerg
Glostrup
Piergby
Herredskirke
35 km
Uglemose
Branderslevvig
Sletnæs
Lillemark
Bjørnegrund
Middelgrund
Flak
NAKSKOV
Krageskov
Nakskov Ladegård
Vandrerhjem
Kristiansdal
Holmegård
Abildtorpe
Lindelse
Vejlø
Sandvadet
Hellenæs
Engelsborg
Abildtorpe Mose
Sæbyholm Huse
Sæbyholm Skov
Halstedkloster
Halsted Hede
Sølvhuse
Halsted
Vesterborg
Dyrehave
Småhuse
Hellinge
Højfelde
Frisenlund
Abed
Stokkemarke
Plejehjem
Kro
Sofiedal
Kelsløkke
Havgård
Lille Utterslev
Skrødtorpe
Sandbjerg
Ørsløkke
Pederstrup
Kong Svends Høj
Nørrerod
Torrig Kranger
Birket
Ravnsborg
Ravnsby
Bavnehøj
Nielshave
Sønder Horslunde
Bøgeskov
Museum Reventlows Park
Bonnet
Maglelving
Birket K
Lindet
Ravnsby Mose
Hejringe
Uglemose
Lille Lindet
Store Lindet
Hejringe Huse
Søvænger
Ludvigshave
Orehave
Langesø
Bjerghøje
30 km
Vester Nordlunde
Øster Nordlunde
Halsted Skovby
Skelstofte
Vedby
Bulskov
Karlelund
Adamsgave
Vester Karleby
Øster Karleby
Kragemose
Rudbjerg Huse
Rosningen
Vesterborg
Hvidkilde
Ugleholt Skov
Jysted
Hulebækshuse
Taske
Tegnforklaring
Særligt sårbart
Karakterområde
1:85.000
0
1000
2000 m

VURDERING AF SÅRBARHED

Sårbarheden er et udtryk for i hvilken grad landskabskarakteren påvirkes ved ændringer i landskabets fysiske og funktionelle forhold. Sårbarhedsvurderingen anvendes som grundlag for forslag til handlinger og initiativer i landskabsstrategien.

Se kort der viser områdets sårbarhed.

Særligt sårbare områder

S1: Særligt sårbare områder er hele den nordlige del af karakterområder samt Onsevig smeltevandsdal og den ydersted del af vestkysten.

Kystens havne og bymiljøer er sårbare over for udvidelse eller nyopførelse af turisme- eller friluftsmæssige byggerier og anlæg samt over for byudvikling uden hensyn til den eksisterende bebyggelses- og landskabsstruktur, herunder til de naturmæssige potentialer. Sårbar er også de visuelle kvaliteter ved den ubrudte havoverflade i sammenhæng med de åbne og ubebyggede kystomgivelser.

De kystnære og højtliggende arealer i middel til stor skala, herregårdslandskaberne i middel skala og smeltevandsdalenes småskalalandskaber er sårbare landskaber, hvor større ændringer vil ses over lange afstande, herunder også fra kystlandskaber på modstående kyster på Langeland og øerne i Smålandsfarvandet.

Store dele af den nordlige del af karakterområdet er kendetegnet af fraværet af høje og store tekniske anlæg. Både de kystnære arealer mod nord og de mere markanter terrænformer i smeltevandsdalene er sårbare over for opstilling af vindmøller, højspændingsmaster, sendemaster o. lign., idet de virker som dominerende anlæg, der bryder skalaen i landskabet, hvor der er vide udsyn over kyst- og agerlandskabet. Det giver en uens og rodet oplevelse, når vindmøller opstilles i forskellige terrænkoter. Desuden kan de ses fra flere landskabsrum, så de derved påvirker oplevelsen af områdets kyst-, landsby- og herregårdslandskaber. Store gennemgående vejeanlæg kan forringe de særligt sårbare områders landskabelige, kulturhistoriske, arkitektoniske og bygningsmæssige træk.

I karakterområdet ses fortsat historisk betingede bevoksningsstrukturer i form af levende hegn, dyrkningsskel, veje og jorddiger fra udskiftningstiden, som sammen med skove og frugtplantager danner et sammenhængende mønster i landsby- og gårdlandskabet, som er helt centralt for landskabskarakteren. Området er derfor sårbart over for sløjfning eller manglende pleje af levende hegn og vejtræer og/eller manglende genplantning ved sygdom/død.

Udviklingen i landbrugets strukturforhold kan have betydning for landskabskarakteren. Karakteren af gårdeejendomme, der følger den eksisterende udskiftnings- og bebyggelsesstruktur er sårbare over for de ændringer, som følger af denne udvikling. Tilplantning, intensivering og dermed større marker og evt. større gårdanlæg er aktuelle eksempler herpå.

I herregårdslandskaberne er bevoksningsstrukturen kendetegnet af store markfelter, levende hegn, alléer, solitære træer, naturområder og markante skove og skovbryn. Bevoksningsstrukturen og dens samspil med bebyggelsesstrukturen skaber tilsammen kulturhistoriske helheder, som er sårbare over for ændringer. I herregårdslandskaberne, hvor markante skovbryn skaber særlige rumlige afgrænsninger, vil landskabskarakteren være særlig sårbar over for tiltag, som ændrer dette landskabelige udtryk. Eksempelvis vil skovrejsning i forbindelse med eksisterende skove her kunne udviske landskabsrummene.

I områder med husmandskolonier har bebyggelsen særlig betydning for landskabskarakteren. Her kan karakteren være sårbar over for ændringer i bebyggelsesstrukturen. Eksempelvis

nedrivning af bygninger eller til- og ombygninger, der er fremmed for både bebyggelsesstrukturen og den stedlige byggestil.

De primært kystnære naturarealer i karakterområdet, som især findes i og langs smeltevandsdale og kyster i form af strandenge, moser, enge og åer, er sårbare over for ændringer, herunder især over for tilgroning.

Landbrugets og landsbyernes bebyggelser er afhængig af en vedligeholdelse, der respekterer de oprindelige kulturhistoriske og bygningsmæssige træk. De er derfor sårbare over for yderligere fraflytning og deraf følgende nedrivning af huse, skoler, erhvervsbygninger, små gårde mv., der med tiden kan betyde dels øde landsbyer, dels en spredning af gårde og huse, der sammen med sammenlægningen af jorder giver herregårdslignende dyrkningsarealer. Omvendt vil et fortsat forfald skæmme landskabet og dermed hindre tilflytning og turismetilstrømning. Også herregårdslandskaberne er sårbare over for nedrivning eller ændringer af kulturhistorisk værdifulde bygninger og over for nye landbrugsbygninger, der i skala, udformning og materialevalg opføres uden hensyn til de eksisterende landskabelige, kulturhistoriske, arkitektoniske og bygningsmæssige træk.

Oplevelsesrige geologiske dannelsesformer som smeltevandsdale fremstår med relativ markante terrænformer i landskabet. Dalene er sårbare over for ændringer, der vil fjerne, dominere eller sløre terrænformerne. Desuden er der her bebyggelser, skove, plantager, alléer, vejtræer og levende hegn, som tilsammen skaber rumdannende strukturer i landskabet, der vil være sårbare over for ændringer. Dette gælder både for landsby- og gårdlandskabet og for herregårdslandskabet. Smeltevandsdalene er karakteriseret ved en lille skala betinget af dalforløbet, små gårde og huse, små til middelstore markfelter, enkelte bevarede hegn og småbeplantninger. Til gengæld kan skoven lokalt sløre de geologiske landskabsformationer.

Landskabsområder, der indgår i en markant udsigt eller hvorfra der er indkig til et markant bygningsanlæg som eksempelvis herregårde, vil pga. karakterområdets åbne karakter være særlig sårbare over for ændringer, som vil sløre eller dominere de visuelle sammenhænge. Der kan være tale om skovrejsning, herunder høje afgrøder som energiskov, majs og juletræer, nye tekniske anlæg, større byudvikling eller høje hegnsplantninger, f.eks. poppelhegn.

Foto 53 og 54. Tv: En typisk landbrugsbedrift, som har bevaret skalaforhold og byggestil i forbindelsen med en udvidelse. Dette er væsentlige at tage udgangspunkt i, hvis der skal udvides. Th: Karakterområdets åbne karakter er sårbar over for bebyggelsestyper og anlæg, som placeres uden hensyn til den eksisterende bebyggelses- og beplantningsstruktur.

Sårbare områder

S1: Sårbare områder er de centrale og sydlige dele samt de mest intensive dyrkningsarealer i den nordlige del.

Sårbare områder er de kystnære arealer i middel til stor skala, hvor større ændringer vil ses over lange afstande, herunder også fra nabokarakterområder og -landområder.

Placering af nye vindmøller i eksisterende vindmølleområder kræver stor opmærksomhed dels i forbindelsen med valg af opstillingsmønster i forhold til eksisterende møller, terræn, kulturavsværdier, eksisterende bebyggelses- og beplantningsstruktur og kystlinjen og dels i forbindelse med valg af møllehøjde og den deraf følgende fjernvirkning. Endelig kan vindmøllers kumulative effekt forringe landskabskarakteren over større afstande.

I karakterområdet ses fortsat historisk betingede bevoksningsstrukturer i form af skove, frugtplantager samt levende hegn, dyrkningsskel, veje og jorddiger fra udskiftningstiden, som danner et sammenhængende mønster i landsby- og gårdlandskabet, som er helt centralt for landskabskarakteren. Området er derfor sårbart over for sløjfning eller manglende pleje af levende hegn og vejtræer og/eller manglende genplantning ved sygdom/død.

Skovrejsning vil sløre de lange kig over kystlandskabet, men omvendt kan skovrejsning også være et positivt landskabselement, der kan skabe nye landskabsrum sløre påvirkningen fra de tekniske anlæg. Skov var også før 1800-tallet et karaktertræk mellem Horslunde og Kragenæs.

I områder med husmandskolonier har bebyggelsen særlig betydning for landskabskarakteren. Her kan karakteren være sårbar over for ændringer i bebyggelsesstrukturen. Eksempelvis nedrivning af bygninger eller til- og ombygninger, der er fremmed for både bebyggelsesstrukturen og den stedlige byggestil.

Landbrugets og landsbyernes bebyggelser er afhængig af en vedligeholdelse, der respekterer de oprindelige kulturhistoriske og bygningsmæssige træk. De er derfor sårbare over for nye landbrugsbygninger og anlæg, herunder tekniske anlæg som eksempelvis solceller, der i skala, udformning og materialevalg opføres uden hensyn til de eksisterende landskabelige, kulturhistoriske, arkitektoniske og bygningsmæssige træk. Desuden over for yderligere fraflytning og deraf følgende nedrivning af huse, skoler, erhvervsbygninger, små gårde mv., der med tiden kan betyde dels øde landsbyer, dels en spredning af gårde og huse, der sammen med sammenlægningen af jorder giver herregårdslignende dyrkningsarealer. Omvendt vil et fortsat forfald skæmme landskabet og dermed hindre tilflytning og turismetilstrømning.

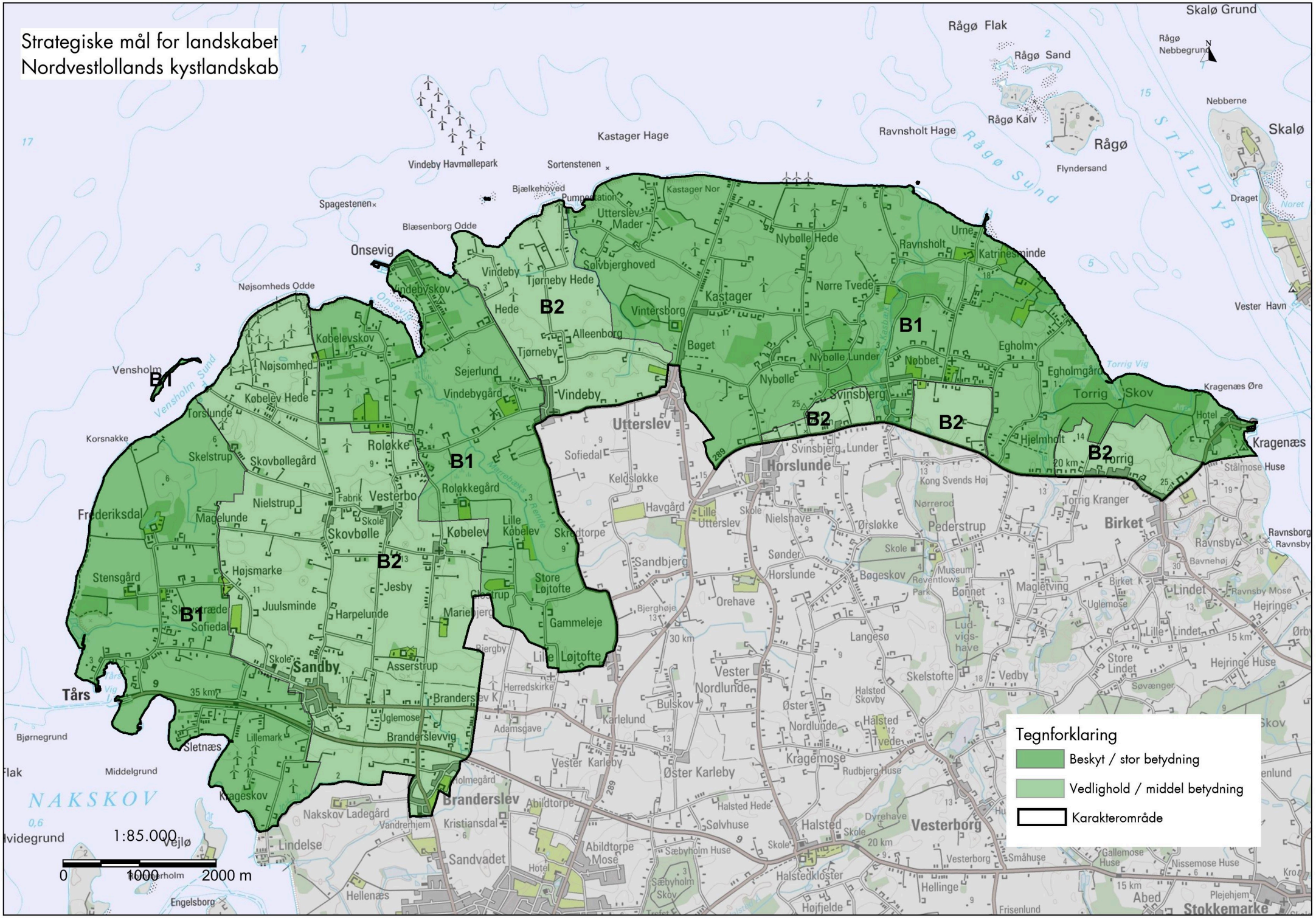
Strategiske mål for landskabet
Nordvestlollands kystlandskab
B1
B2
Tegnforklaring
Beskyt / stor betydning
Vedlighold / middel betydning
Karakterområde
1:85.000
0
1000
2000 m
Tårs
Sandby
Vensholm
Onsevig
Korsnakke
Frederiksdal
Utterslev
Horslunde
Svinsbjerg
Kragenæs
Birket
Vesterborg
Branderslev
NAKSKOV
Rågø Flak
Rågø Sand
Rågø Kalv
Rågø
Skalø
Skalø Grund
Ravnsholt Hage
Kastager Hage
Vindeby Havmøllepark
Rågø Sund
STÅLDYB

STRATEGISKE MÅL OG ANBEFALINGER

Det forudgående arbejde under KORTLÆGNING og VURDERING anvendes til at vurdere landskabets betydning. I strategien knyttes der strategiske mål for forvaltningen af landskabet, som baggrund for kommunens planlægning og administration af de landskabelige interesser. Landskabets betydning vurderes efter en tretrins skala:

***1. Stor landskabelig betydning** med behov for **beskyttelse** har som udgangspunkt særligt karakteristiske landskaber i god tilstand og med høj sårbarhed. Med beskyt menes, at landskabernes specifikke karakter og særlige visuelle oplevelsesmuligheder skal beskyttes mod forandringer, som kan svække eller udviske disse kvaliteter. Ofte omfatter disse områder også fredede områder, områder omfattet af strand-, å- og søbeskyttelseslinjer, større uforstyrrede landskaber, geologiske interesseområder, områder med store kulturarvsinteresser, særlige lokale naturområder og jordbrugsområder med særlige natur og landskabsinteresser.*

***2. Middel landskabelig betydning** med behov for **vedligeholdelse/forbedring** af landskabstræk har som udgangspunkt karakteristiske landskaber i middel tilstand, som er sårbare. Med vedligeholde menes, at landskabets specifikke karakter skal vedligeholdes f.eks. ved at understøtte, at den igangværende udvikling sker i overensstemmelse med den eksisterende landskabskarakter. Ofte omfatter disse områder kystnære arealer, lavbundsarealer og områder omfattet af fortidsminde- og skovbeskyttelseslinjer.*

***3. Lille landskabelig betydning** med mulighed for at **ændre og udvikle** har som udgangspunkt karaktersvage landskaber i dårlig tilstand og med lille sårbarhed. Med at ændre menes, at områderne kan ændres eller helt nyskabes ved at give plads til nye funktioner og landskabselementer, der kan give området en ny karakter og eventuelt visuelle oplevelsesmuligheder. Ved ændring skal der tages hensyn til karakteren af det omkringliggende landskab, og ændringerne bør ske i harmoni hermed. Hvor tilstanden er dårlig bør der tages initiativ til at forbedre tilstanden med respekt for landskabets karaktergivende elementer. Ofte omfatter disse områder ubeskyttede områder.*

styrke / tilstand	Særligt karakteristisk	Karakteristisk	Karaktersvag	Kontrasterende
God	Beskytte	Vedligeholde	Ændre	Konkret vurdering
Middel	Beskytte	Vedligeholde	Ændre	Konkret vurdering
Dårlig	Beskytte og forbedre	Vedligeholde og forbedre	Ændre	Konkret vurdering

Se kort der viser områdets strategiske mål for landskabet.

Strategiske mål for områdets planlægning

Havet og de åbne kyster er nærværende i store dele af området, idet terrænet er jævnt faldende mod kysten. Både dette landskab, men også det åbne landskab længere inde i land er karakteriseret ved lange kig over landskabet. Det er derfor væsentligt, at være bevidst om, at mange ændringer vil være synlige over lange afstande.

Væsentligt er det også at fokusere på de mere eller mindre tydelige smeltevandsdale. Herunder sikre og forstærke bebyggelses- og landskabsstrukturens rumlige kvaliteter samt dalforløb og åer i sammenhæng med ferske og salte enge og vådbundområder i vige og nor. Her er gode muligheder for mere ekstensiv drift og/eller naturgenopretning af de vandløbsnære områder.

De små og mindre havne med kystrelaterede bysamfund er både oplevelsesrige og attraktive for beboere og besøgende. Det anbefales, at sikre og evt. udbygge disse nænsomt, så mere fredelige natur- og kulturoplevelser kan blive udfoldet i denne del af Lolland og dermed

tilpasses beboere og besøgende, der efterspørger sådanne oplevelser. Landsbyer og herregårde danner rygrad og ligger trukket tilbage fra kysten, mens mange tidligere husmandskolonier og smågårde ligger langs kysten. Det anbefales derfor at understøtte denne bebyggelsesstruktur i forbindelsen med eksempelvis udvidelse og ændringer af landbrugsbygninger og anlæg. Eksempelvis ved at placere evt. nye bygninger tæt tilknytning til den eksisterende bebyggelsesstruktur.

Det anbefales at sikre kysterne som lysåbne arealer. Ved nye tiltag i landskabet, som eksempelvis skovrejsning, bør ændringerne tilpasses i skala, bebyggelses- og landskabsstruktur, så det fortsat er muligt at opleve de landskabelige, kulturhistoriske, arkitektoniske og rumlige og visuelle kvaliteter.

Generelt står områdets vindmøllegrupper for tæt på hinanden, og dermed udviskes møllernes selvstændige udtryk, hvilket gør det svært at opfatte opstillingens æstetiske logik, som visuelt blandes sammen med nabogruppen. Møllegruppernes manglende samspil efterlader et rodet landskabeligt udtryk. Det anbefales, at der særligt foretages en vurdering af de mange enkeltstående møller.

Det anbefales, at der på baggrund af landskabsanalysen sker en revurdering af kommunens vindmølleplanlægning og at der udarbejdes en langsigtet plan for vindmøller i området, herunder for principperne for evt. nyopstilling, opstillingsmønstre og for nedtagning af eksisterende møller. Herunder bør de forskellige landskabstypers egnethed vurderes. Eksempelvis er moræneplateauet i de centrale dele karakteriseret ved et langstrakt og fladt til jævnt faldende terræn med store arealenheder og landskabsrum, der generelt er velegnede til opstilling af vindmøller. Omvendt er dal- og randmorænelandskabets småskalalandskab generelt mindre egnet til opstilling af vindmøller. Ligeledes kan det være problematisk at opstille møller og overgangszoner mellem forskellige landskabstyper. Også natur- og kulturgeografisk forhold bør vurderes. Eksempelvis er mange af områdets herregårdsbygninger ofte markante med de langstrakte alléer og store bygningsfri arealenheder i landskabet, og her kan vindmøllens vinger forstyrre indtrykket af de attraktive herregårdslandskaber.

Stor landskabelig betydning. Behov for beskyttelse
B1. Stor betydning har hele den nordlige del af karakterområder samt Onsevig smeltevandsdal og den yderste del af vestkysten.

Kystlandskabet er særlig sårbart, fordi ændringer, som f.eks. vindmøller, høje tilplantninger, markante bygninger og anlæg, kan påvirke oplevelsen af kystlandskabet både på langs af kysten og ved store anlæg også fra kysten på Langeland og øerne i Smålandsfarvandet. De kystnære områder bør sikres, så deres åbne karakter sikres og også deres visuelle sammenhæng med modstående kystlandskaber.

Det anbefales at evt. udbygning af områdets turisme- og friluftsanlæg, f.eks. ved skiltning af cykelruter, udformes så let og diskret som muligt af hensyn til, at området store natur- og kulturgeografiske oplevelsesværdi og mange visuelle landskabsværdier derved kan stå så stærkt som muligt, og dermed bevare deres attraktionsværdi.

- **Store tekniske anlæg og byudvikling**

Kan ikke anbefales, da det forringer landskabets visuelle, rumlige, naturgeografiske, strukturelle og kulturhistoriske kvaliteter.

- **Bygge- og anlægsprojekter, herunder terrænændringer og trafikanlæg**

Kan ikke anbefales, hvis det forringer landskabets visuelle, rumlige, naturgeografiske, strukturelle og kulturhistoriske kvaliteter.

- **Landbrugsudvikling**

Landbrugets udviklingsmuligheder bør sikres, men større udvidelser og ændringer kan ikke anbefales, da det forringer landskabets rumlige, visuelle, naturgeografiske, strukturelle og kulturhistoriske kvaliteter. Eksempelvis vil store, nye staldbygninger, gylletanke og siloer ofte ødelægger indtrykket af et ellers værdifuldt landskab. Derfor bør der føres en restriktiv politik med hensyn til husdyrtilladelser og landzonetilladelser, og der bør stilles vilkår, der fremmer eller understøtter kulturhistorie, struktur, arkitektur og landskabets rumlig/visuelle kvaliteter.

• **Klimatiltag og turismeanlæg**
Kan anbefales, hvis det ikke forringer landskabets visuelle, rumlige, naturgeografiske, strukturelle og kulturhistoriske kvaliteter.

• **Vedligeholdelse af bebyggelse og pleje og reetablering af beplantning i udskiftningsskel og tilgroende arealer samt naturområder mv.**
Kan generelt anbefales.

• **Landskab**
Særlig udvalgte steder bør der genplantes hegn med udgangspunkt i kort fra 1800-tallet og i karaktersvage og område med middel betydning områder kan der evt. plantes frugtplantager og mindre skove for at forbedre landskabskarakteren og –oplevelsen, herunder skabe mere læ og variation.

Middel landskabelig betydning. Behov for vedligeholdelse/forbedring
B2: Middel betydning har karakterområdet er de centrale og sydlige dele samt de mest intensive dyrkningsarealer og vindmølleområder i den nordvestlige del.

• **Store tekniske anlæg og byudvikling**
Kan kun anbefales, hvis det ikke forringe landskabets oplevelsesværdi, herunder de naturgeografiske, strukturelle og kulturhistoriske kvaliteter.

• **Landbrugsudvikling**
Landbrugets udviklingsmuligheder bør sikres, men store husdyrbrug og biogasanlæg kan kun anbefales, hvis de ikke forringer landskabets oplevelsesværdi, herunder de strukturelle og kulturhistoriske kvaliteter.

• **Klimatiltag, turismeanlæg**
Kan anbefales, hvis det ikke forringer landskabets oplevelsesværdi, herunder de strukturelle og kulturhistoriske kvaliteter.

• **Bygge- og anlægsprojekter**
Kan kun anbefales, hvis det ikke forringer landskabets oplevelsesværdi, herunder de strukturelle og kulturhistoriske kvaliteter.

• **Trafikanlæg**
Kan ikke anbefales, hvis det forringer landskabets oplevelsesværdi, herunder de strukturelle og kulturhistoriske kvaliteter.

• **Vedligeholdelse af bebyggelse og pleje og reetablering af beplantning i udskiftningsskel/ markskel samt naturområder mv.**
Kan generelt anbefales. Eksempelvis kan der med fordel arbejdes med at forbedre struktur, bygningskvaliteter og byafgrænsning.

• **Landskab**
Udvalgte steder bør der genplantes hegn med udgangspunkt i kort fra 1800-tallet og i områder med middel betydning, eksempelvis nord for Søllested, kan der evt. plantes skovholme og

mindre skove for at forbedre landskabskarakteren og –oplevelsen, herunder skabe mere læ og variation.
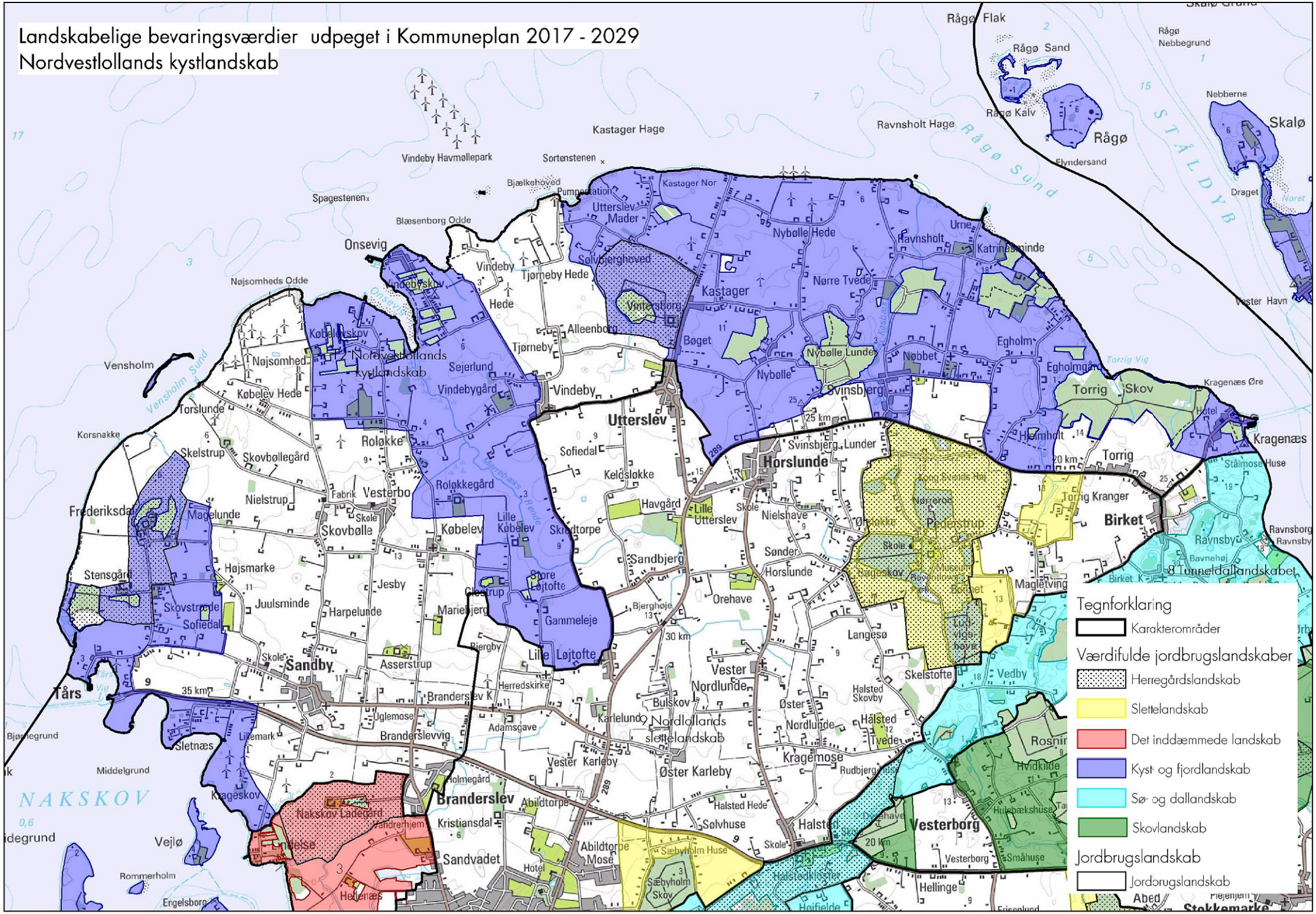
Landskabelige bevaringsværdier udpeget i Kommuneplan 2017 - 2029
Nordvestlollands kystlandskab